

JIHOČESKÁ UNIVERZITA

Pedagogická fakulta

Katedra geografie

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**VÝUKA MÍSTNÍHO REGIONU NA 2. STUPNI
ZŠ NA PŘÍKLADU PÍSECKA**

AUTOR PRÁCE: Jaroslava Kovářiková

VEDOUCÍ PRÁCE: RNDr. Jiří Čekal, Ph.D.

Katedra geografie PF JU

STUDIJNÍ OBOR: Z-Př./ZŠ

ČESKÉ BUDĚJOVICE 2010

ANOTACE:

Jaroslava Kovářiková

Jihočeská univerzita, Pedagogická fakulta, České Budějovice

Studijní obor: Učitelství zeměpisu a přírodopisu pro základní školy

Diplomová práce, 2010

Vedoucí diplomové práce: RNDr. Jiří Čekal, Ph.D.

Diplomová práce na základě empirického šetření shrnuje syntézu zjištěných skutečností o výuce místního regionu na základních školách a nižších ročnících víceletých gymnázií na Písecku. Na základě pracovních listů porovnávám znalosti žáků o místním regionu a z dotazníků pro učitele zjišťuji způsoby výuky tohoto tématu. Na základě tohoto šetření, v druhé části diplomové práce navrhuji vlastní návrh koncepce výuky Písecka – metodika výuky, exkurze, práce v terénu, projekt a pracovní učebnici. Během zhotovování práce vycházím z platného Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání.

ANNOTATION:

Jaroslava Kovářiková

University of South Bohemia, Pedagogical faculty, Department of Biology

Field of Study: Teaching Profession of Geography and Natural History for Primary School

Diploma Thesis, 2010

Head of the Diploma Thesis: RNDr. Jiří Čekal, Ph.D.

Thesis on the basis of empirical research synthesis summarizes the findings of the local region education in primary schools and lower grades of grammar schools in Písek region. Based on the worksheets I compare students' knowledge of the local region and from questionnaires for teachers I find and analyze ways to teach this subject. Based on this investigation, in the second part of this thesis, I propose my own concept of education in Písek region - teaching methodology, field trips, field work, project work and a textbook. This work is based on the Framework Education Programme for Primary Education, which I used throughout making of this thesis.

PROHLÁŠENÍ:

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Výuka místního regionu na 2. stupni ZŠ na příkladu Písecka“ vypracovala samostatně a použila jen pramenů, které cituji a uvádím v seznamu použité literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

V Českých Budějovicích dne

.....
podpis studenta

PODĚKOVÁNÍ:

Děkuji vedoucímu diplomové práce RNDr. Jiřímu Čekalovi, Ph.D. za odborné vedení a poskytnutí cenných rad při přípravě a zpracování této diplomové práce. Dále děkuji všem ředitelům a učitelům základních škol a gymnázia, kteří mi umožnili uskutečnit výzkum potřebný pro diplomovou práci.

OBSAH

1.	Úvod	6
1.1.	Cíle práce	6
2.	Literární přehled	7
3.	Metodika zpracování	9
3.1.	Metodika výzkumu na základních školách Písecka	9
3.2.	Metodika vlastního návrhu koncepce učiva místního regionu Písecka	10
4.	Postavení učiva o místním regionu ve vzdělávacích programech	13
4.1.	Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání	13
4.2.	Základní škola	16
4.3.	Obecná škola	18
4.4.	Národní škola	18
5.	Výzkum výuky místního regionu na základních školách Písecka	19
5.1.	Výsledky pracovních listů	26
5.2.	Shrnutí výzkumu na školách	32
6.	Návrh výuky místního regionu Písecka	33
6.1.	Vyučovací metody a formy vhodné pro výuku místního regionu	33
6.2.	Návrh školní exkurze	36
6.3.	Práce v terénu v místním regionu	47
6.4.	Třídní geografický projekt	56
6.5.	Návrh pracovní učebnice	60
7.	Závěr	88
8.	Seznam literatury a zdrojů informací	89
	Přílohy	

1. ÚVOD

Místní region je území, v němž jedinec žije, má zde své rodiče a přátele. Je to domov, který by měl každý dobře znát. Místní region je jedním z témat regionální geografie na základní škole a nižších ročníků víceletých gymnázií.

Před výběrem tématu diplomové práce jsem myslela na to, aby má práce byla použitelná i v praxi pro mé budoucí povolání učitelky v oboru zeměpis/přírodopis. Nadále volba tématu předkládané práce byla ovlivněna přirozeným vztahem k regionu bydliště. Dalšími motivy byl jednak fakt, že v budoucnu zde budu nadále žít a učit, a také skutečnost, že mnoho učitelů si stěžuje, že neexistuje žádná učebnice s ucelenými informacemi o regionu vhodnými k výuce. Diplomová práce se tedy může stát zdrojem informací a inspirací nejen pro mne, ale i pro učitele základních škol a gymnázia píseckého regionu.

1.1. CÍLE PRÁCE

Hlavním cílem práce bylo zmapování situace ve výuce problematiky místního regionu konkrétně na Písecku a návrh vlastní koncepce výuky tohoto učiva na 2. stupni základních škol. Na základě empirického šetření na vybraných školách Písecka, výsledků a vědomostních nedostatků žáků z pracovních listů jsem se rozhodla část své diplomové práce koncipovat jako pracovní učebnici zaměřenou na region Písecko. Pracovní učebnice by měla žákům poskytnout nejen základní informace o píseckém regionu, ale měla by je také bavit, motivovat k poznávání a vytvoření si kladného vztahu ke svému bydlišti. Především se snažím zohlednit praktický význam učiva, proto dále navrhuji metody a formy výuky, které považuji za vhodné při poznávání místní oblasti jako např. celodenní exkurzi na kole, práci v terénu po okolí Písecka a třídní geografický projekt.

V průběhu psaní práce vycházím jednak ze zkušeností získaných během průzkumu na základních školách a z dotazníků pro učitele, kde se zaměřuji na metody a formy výuky používané pro výuku místního regionu, časovou dotaci věnovanou tomuto okruhu a na hlavní problémy, se kterými se učitelé potýkají při výuce daného tématu. Dále vycházím z platného Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání, kde hlavně usiluji o naplňování tzv. klíčových kompetencí. Zeměpis místního regionu jsem pojala integrovaně, tedy učitel zeměpisu může výuku vést v propojení s výukou dějepisu, přírodopisu, výchovou k občanství a dalších předmětů.

2. LITERÁRNÍ PŘEHLED

Literatura, kterou jsem využila k tvorbě diplomové práce, by se dala rozčlenit do několika skupin. Pro napsání práce jsem využila především literaturu didaktickou a regionální. Teoretické literatury týkající se problematiky výuky místního regionu je však velmi málo.

Z obecné geograficko-didaktické literatury mě v tomto směru cenné informace poskytla publikace *Kühnlová, H., (1997b)*. V této publikaci jsem našla rozmanité metody a formy výuky a integrované pojetí výuky zeměpisu. Za užitečné publikace pokládám i didaktiku od *Kalhous, Z., Obst, O., (2003)* a didaktiku geografie *Šupka, J., Hofmann, E., (1990, 1994)*. K vyhotovení pracovního listu pro žáky mi pomohl článek *D. Řezníčkové, (1995)*.

K tvorbě vlastního návrhu koncepce výuky o místním regionu mi velkým pomocníkem byly učebnice, pracovní sešity a metodické příručky, které mi pomohly především ve formulování učebního textu, otázek a úkolů pro žáky. Jmenuji například učebnice od nakladatelství *FORTUNA, České geografické společnosti, PRODOS a PROSPEKTRUM*. Nejvíce mě ale inspirovala publikace *Kühnlová, H., (2007a)*. Tato aktuální pracovní učebnice je určena pro základní školy a víceletá gymnázia. Je tvořena dle Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání a obsahově je zaměřena na poznávání místního regionu. Pracovní učebnice je doplněna o příručku pro učitele, kterou jsem taktéž využila. Zajímavé informace jsem získala z velmi podobné učebnice opět od *H. Kühnlové, (1998a)*, která mi pomohla při sestavování vlastní pracovní učebnice. Dále jsem se inspirovala z obecné didaktické publikace o koncepci a tvorbě učebnic *M. Valenty, (1997)* a v publikaci *Řezníčková, D. a kol., (2008)* jsem našla metodické rady a rozmanité náměty pro geografické vzdělávání, které lze ve velké míře realizovat v terénu.

K realizaci geografického projektu, který se stal jedním z návrhů vlastní koncepce výuky místního regionu jsem se řídila radami z publikace *Valenta, J. a kol., (1993)*. Při sestavování práce jsem respektovala obecné zásady platných vzdělávacích programů, zejména Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání *Kol. (2007a)*. Pro posouzení využití učiva o místním regionu k rozvoji klíčových kompetencí žáků mi byla velmi užitečná publikace *Kol. (2007b)*. Taktéž diplomová práce *Pyšňová, L., (2008)* a *Chovanec, M., (2005)* se staly zdrojem některých informací.

Než uvedu regionální literaturu, kterou jsem použila při sepsání své práce, je třeba zmínit, že některé informace jsem čerpala i z literatury nadregionální, zejména publikace charakterizující přírodní podmínky, z nichž uvádím například *Chábera, S., (1982)* a *Demek, J., (1987)*. Vhodným zdrojem pro popis fyzicko-geografického prostředí se ukázala regionální práce „Českobudějovicko“ *Albrecht, J. a kol., (2003)*, která je sice primárně zaměřena na popis stavu biosféry jednotlivých bývalých okresů Jihočeského kraje, ale podává i základní charakteristiku přírodních podmínek.

Hlavním zdrojem regionálních publikací byla Městská knihovna Písek. Přínosem se stala publikace *Cícha, J., (1993)*, dále publikace *Kozáková, M., (1987)* nebo literatura od regionálního autora *J., Práška, (2001, 1999)*. Bohužel chybí ucelené publikace z fyzické a především socioekonomické sféry, které by se zabývaly přímo regionem Písecko.

Existuje velké množství průvodců jak městem Písek, tak jeho okolím, dějinami, kulturou a památkami. Stručnými dějinami města nás provede průvodce *Adámek, J., Fröhlich, J., Čížek, J., (1994)*, po přírodních památkách Písecka *Pecl, K. (1996)* a nebo „Knižka o Písku“ *Šindelář, J., (1985)*, která blíže seznamuje mimo jiné s historickými památkami a uměleckými díly. Mnoho zajímavých průvodců jsem získala v infocentru města Písek. Turističtí průvodci, uvedení v seznamu literatury, sloužily především při sestavování návrhu exkurze na kole, k vyhledávání naučných tras a k doplňování kapitol o historii a cestovním ruchu.

Jedním z pomocných zdrojů při zhotovování práce byl také internet. Prostřednictvím elektronických dat jsem získávala aktuální socioekonomické informace z internetových stránek www.mesto-pisek.cz, www.czso.cz, www.jiznicechy.cz a z jiných pramenů, které uvádím v seznamu literatury.

3. METODIKA ZPRACOVÁNÍ

V první části diplomové práce jsem se zabývala výzkumem výuky místního regionu na školách Písecka. Získané informace z výzkumu využívám při vlastním návrhu regionu Písecka, kde se snažím reflektovat připomínky vyučujících a reagovat na nedostatky, které se nejčastěji u žáků objevovaly při vyplňování pracovních listů.

3.1. METODIKA VÝZKUMU NA ZÁKLADNÍCH ŠKOLÁCH PÍSECKA

Pro výzkum znalostí žáků o píseckém regionu byla pro diplomovou práci využita pouze data ze škol sídlících v městě Písek. V píseckém regionu bylo dříve více základních škol, ale pro nedostatečné množství žáků ve většině případech byl na vesnických školách zrušen druhý stupeň, a tito žáci navštěvují školy písecké.

Město Písek je zřizovatelem šesti základních škol s 1.- 9. ročníkem, víceletého a francouzského gymnázia. Pouze jedna základní škola nevyšla vstříc mému výzkumu, proto se konečný počet škol snížil o jednu.

Výzkum jsem prováděla v září a říjnu roku 2009 na základě mnou vypracovaného pracovního listu, který žáci měli za úkol vyplnit. (viz příloha č. 1) Pracovní list byl předložen žákům 9. tříd základních škol, kvartě víceletého a francouzského gymnázia. Pracovní list obsahoval 12 otázek, a to jak z fyzické tak sociální geografie regionu Písecka. Jelikož téma místního regionu má mezipředmětovou povahu, některé otázky směřují například i do dějepisu, literatury nebo výtvarné výchovy.

Souvislá praxe, rozvrhy hodin učitelů, které se kryly s mým rozvrhem a to, že nejsem přímo z Písku zapříčinilo, že na dvou základních školách jsem při zadání pracovního listu nemohla být přítomna, proto učitelé byli seznámeni s danými podmínkami, které mají dodržovat. Dobu na vypracování pracovního listu jsem stanovila na 20 minut, pouze kdyby celá třída pracovala a stanovený čas byl nedostačující, posunula jsem maximální hranici na 25 minut. Převážná většina žáků byla hotova do stanoveného limitu i dříve.

Za každou správně zodpovězenou položku jsem udělovala 1 bod, v případě otázek, kde jsem vyžadovala více odpovědí například „napište alespoň 3 významné osobnosti“ apod. mohli žáci získat maximálního počtu 3 bodů. U poslední otázky bylo úkolem napsat alespoň 3 významné průmyslové podniky na Písecku a zároveň k nim

připsat na jaké odvětví se zaměřují, takže pokud žák splnil kompletně celou otázku, získal 6 bodů. Při neúplném zodpovězení otázky mohli žáci získat i půl bodu, ale to se týkalo pouze otázky č. 2. Maximální možný počet bodů za všechny otázky činil 29 bodů, z nichž 7 bodů tvořila fyzicko-geografická část a 22 bodů část socioekonomická. Po sečtení výsledků jsem se zaměřila na celkovou úspěšnost žáků jednotlivých škol, následně vyhodnotila zvlášť část fyzicko-geografickou a socioekonomickou, zajímala mne i úspěšnost všech škol v jednotlivých otázkách pracovního listu a na závěr úspěšnost jednotlivých škol v dílčích otázkách pracovního listu. Výsledky jsem zaznamenala do tabulek a graficky vyjádřila.

Pro inspiraci a lepší představu o výuce místního regionu na jednotlivých základních školách v Písku jsem formou dotazníku (viz příloha č. 2) zjišťovala informace od učitelů, kteří toto téma vyučují. Úvodní otázky se týkaly konkrétně osoby učitele, jak dlouhá je učitelova praxe a vystudovaná aprobace na vysoké škole. Zbytek otázek bylo záměrně soustředěno pouze na místní region a jeho výuku. Ve kterém ročníku probírají toto učivo a kolik času mu věnují. Zajímala mne obsahová náplň učiva, jaké metody a formy výuky vyučující používá, zda se obrací na své kolegy v rámci mezioborových vazeb učiva, jestli s žáky podnikají v rámci tématu školní nebo třídní projekty a exkurze po okolí. V neposlední řadě jsem se zajímala o zdroje informací, které učitel používá, učebnice žáků a i o problémy, se kterými se vyučující nejčastěji při výuce místního regionu setkávají.

3.2. METODIKA VLASTNÍHO NÁVRHU KONCEPCE UČIVA MÍSTNÍHO REGIONU PÍSECKA

Výsledkem diplomové práce by měl být vlastní návrh koncepce výuky místního regionu Písecka. Tento návrh byl vytvořen za záměrem připravit užitečného metodického a obsahového pomocníka, který by se uplatnil v hodinách zeměpisu na 2. stupni základních škol a v nižších ročnících víceletých gymnázií.

Při sestavování návrhu, jsem se nejdříve zamyslela jaké vhodné metody a formy výuky by se daly použít při probírání učiva a následně kolik vyučujících hodin bych problematice místního regionu věnovala. Zprvu jsem se inspirovala z dotazníků učitelů získaných z průzkumu na školách Písecka a následně si vytvořila vlastní návrh vhodných metod a forem výuky a časové dotace. Ve své práci bych chtěla nabídnout

různé metody a formy výuky, tudíž zhotovuji návrh na celodenní školní exkurzi na jízdních kolech s názvem: *Kolem Písku na kole aneb „Cesta k Protivínu“*, práci v terénu v místním regionu po naučné stezce „*Cesta drahokamů*“ a třídní geografický projekt „*Procházka Pískem*“.

Dále jsem se pokusila navrhnout pracovní učebnici, která by žáka zaujala, aktivovala k činnosti a vzbudila zájem o poznávání. Pracovní učebnice zohledňuje mezipředmětovou povahu tématu, proto lze učebnici v určitých kapitolách využít i v hodinách dějepisu, výchově k občanství, přírodopisu a v dalších. Pracovní učebnici „**POZNEJ SVÉ BYDLIŠTĚ aneb život v našem regionu (Písecko)**“ jsem rozdělila do třech hlavních kapitol. Před kapitolami učebnice je krátký úvodní text, který má žáky motivovat k činnosti a vysvětlit základní pravidla práce s učebnicí. Krátká první kapitola vymezuje polohu regionu Písecko. Jde především o to, aby si žáci uvědomili polohu Písecka v rámci České republiky. Kapitola dvě se věnuje fyzicko-geografickým poměrům. Zde jsem vypracovala podkapitoly: Povrch a geologická stavba, Podnebí a počasí, Vodstvo, Půdy, Rostlinstvo a živočišstvo, Ochrana přírody. Třetí kapitola se věnuje socioekonomické sféře, kterou jsem tradičně rozdělila na podkapitoly: Obyvatelstvo, Hospodářství, Průmyslová výroba, Zemědělství v našem regionu, Doprava a spoje, Služby, Rekreace a cestovní ruch.

Základní text pracovní učebnice je psaný stylem Times New Roman velikost 12. Dále najdeme v textu styl písma Monotype Corsiva velikosti 13, jímž jsou v textu vyznačeny úvodní texty pod názvy kapitol a zajímavosti. Nadpisy a podnadpisy jsou také psány stylem písma Monotype Corsiva, ale nadpisy velikostí 20, které jsem pro lepší orientaci v textu ztučnila, podnadpisy mají velikost 16. Důležitost informací je odlišena písmem. Důležité učivo jsem zdůraznila tučným písmem, učivo doplňkové kurzívou. Jelikož se jedná o pracovní učebnici, textová část se z velké části prolíná s otázkami a úkoly pro žáky. Ty slouží k osvojení nových poznatků, získání nových vědomostí, k zamyšlení a tvorbě vlastního postoje a názoru. Činnost žáka je v textu označena symbolem a jednotlivé otázky tučně zvýrazněnou číslicí podbarvenou žlutě. Mezi nejčastější formy úkolů patří otevřené otázky, práce s tabulkou, práce s grafem, řazení obrázků, praktické úkoly, projektová metoda a jiné. Text pracovní učebnice je doplněn zajímavými fotografiemi související s daným tématem, které jsem získala z internetových stránek například: www.icpisek.cz, www.mesto-pisek.cz, www.wikipedia.org, www.prachenskemuzeum.cz a dalších.

Především kladu důraz na praktické poznávání, učit žáky samostatně získávat informace a zároveň umět pracovat ve skupině, podporovat u žáků myšlení nad daným problémem a umět o něm diskutovat.

4. POSTAVENÍ UČIVA O MÍSTNÍM REGIONU VE VZDĚLÁVACÍCH PROGRAMECH

V této kapitole stručně popisují postavení učiva o místním regionu ve vzdělávacích programech. Při návrhu výuky místního regionu na příkladu Písecka vycházím především z Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání (RVP ZV), na který základní školy v současné době postupně začínají přecházet. Doposud nejpoužívanějším vzdělávacím programem je Základní škola, méně často se objevuje Obecná škola, která se ovšem nejčastěji omezuje pouze na 1. stupeň a jen na desítky se počítá realizace Národní školy.

4.1. RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM PRO ZÁKLADNÍ VZDĚLÁVÁNÍ

Rámcové vzdělávací programy vymezují závazné rámce vzdělávání pro jeho jednotlivé etapy : předškolní, základní a střední vzdělávání. Téma diplomové práce se zaměřuje na 2. stupeň základního vzdělávání a vzdělávání na víceletých gymnáziích, tudíž se zaměřuji na Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (RVP ZV).

Rámcový vzdělávací program vychází z nové strategie vzdělávání, která zdůrazňuje klíčové kompetence, jejich provázanost se vzdělávacím obsahem a uplatnění získaných vědomostí a dovedností v praktickém životě. Vychází z koncepce celoživotního učení a formuluje očekávanou úroveň vzdělání stanovenou pro všechny absolventy jednotlivých etap vzdělání. Vymezuje vše, co je společné a nezbytné v povinném základním vzdělávání žáků, včetně vzdělávání v odpovídajících ročnících víceletých středních škol, specifikuje úroveň klíčových kompetencí, jíž by měli žáci dosáhnout na konci základního vzdělávání, vymezuje vzdělávací obsah, očekávané výstupy a učivo, zařazuje jako závaznou součást základního vzdělávání průřezová témata s výrazně formativními funkcemi, podporuje komplexní přístup k realizaci vzdělávacího obsahu, včetně možnosti jeho vhodného propojování a předpokládá volbu různých vzdělávacích postupů, odlišných metod, forem výuky a využití všech podpůrných opatření ve shodě s individuálními potřebami žáků, umožňuje modifikaci vzdělávacího obsahu pro vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a je závazný pro všechny střední školy při stanovování požadavků přijímacího řízení pro vstup do středního vzdělávání. **Kol. (2007a)**

Základní vzdělávání má žákům pomoci utvářet a postupně rozvíjet tzv. klíčové kompetence a poskytnout spolehlivý základ všeobecného vzdělání orientovaného zejména na situace blízké životu a na praktické jednání.

Klíčové kompetence představují souhrn vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot důležitých pro osobní rozvoj a uplatnění každého člena společnosti. Osvojování klíčových kompetencí je proces dlouhodobý a složitý, který má svůj počátek v předškolním vzdělávání, pokračuje v základním a středním vzdělávání a postupně se dotváří v dalším průběhu života. Klíčové kompetence nestojí vedle sebe izolovaně, různými způsoby se prolínají, jsou multifunkční, mají nadpředmětovou podobu a lze je získat vždy jen jako výsledek celkového procesu vzdělávání. **Kol. (2007b)**

V etapě základního vzdělávání jsou za klíčové považovány:

- Kompetence k učení
- Kompetence k řešení problémů
- Kompetence komunikativní
- Kompetence sociální a personální
- Kompetence občanské
- Kompetence pracovní

Vzdělávací obsah základního vzdělávání je v RVP ZV orientačně rozdělen do devíti **vzdělávacích oblastí**. Jednotlivé vzdělávací oblasti jsou tvořeny jedním vzdělávacím oborem nebo více obsahově blízkými vzdělávacími obory:

- Jazyk a jazyková komunikace (*Český jazyk a literatura, Cizí jazyk*)
- Matematika a její aplikace (*Matematika a její aplikace*)
- Informační a komunikační technologie (*Informační a komunikační technologie*)
- Člověk a jeho svět (*Člověk a jeho svět*)
- Člověk a společnost (*Dějepis, Výchova k občanství*)
- Člověk a příroda (*Fyzika, Chemie, Přírodopis, Zeměpis*)
- Umění a kultura (*Hudební výchova, Výtvarná výchova*)
- Člověk a zdraví (*Výchova ke zdraví, Tělesná výchova*)
- Člověk a svět práce (*Člověk a svět práce*)

Součástí RVP ZV jsou **průřezová témata**, která reprezentují okruhy aktuálních problémů současného světa a stávají se významnou a nedílnou součástí základního vzdělávání. Jsou důležitým formativním prvkem základního vzdělávání, vytvářejí příležitosti pro individuální uplatnění žáků i pro jejich vzájemnou spolupráci a pomáhají rozvíjet osobnost žáka především v oblasti postojů a hodnot. Tematické okruhy průřezových témat procházejí napříč vzdělávacími oblastmi a umožňují propojení vzdělávacích obsahů oborů. **Kol. (2007a)**

V etapě základního vzdělávání jsou vymezena tato průřezová témata:

- Osobnostní a sociální výchova
- Výchova demokratického občana
- Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech
- Multikulturní výchova
- Environmentální výchova
- Mediální výchova

Již na prvním stupni se žáci seznamují s regionem, ve kterém žijí. Vzdělávací obor **Člověk a jeho svět** zahrnuje mimo jiné kapitolu „Místo, kde žijeme“, která žáky seznamuje s okolím svého bydliště a školy, s polohou obce v krajině, zemským povrchem, vodstvem, rozšířením půd, životním prostředím, minulostí a současností obce, význačnými budovami a dopravní sítí.

Zeměpis společně se vzdělávacími obory fyzika, chemie a přírodopis je na 2. stupni základních škol řazen do vzdělávací oblasti **Člověk a příroda**, s tím, že nedílnou součástí obsahu jsou i socioekonomické sféry prostředí. Místní region je součástí učiva o České republice. Podle RVP ZV obsahovou náplň učiva o místním regionu má tvořit zeměpisná poloha regionu, kritéria pro vymezení místního regionu, vztahy k okolním regionům, základní přírodní a socioekonomické charakteristiky s důrazem na specifika regionu důležitá pro jeho další rozvoj. Po probrání učiva o místním regionu se od žáka očekává jeho orientace ve vymezené oblasti. Žák dokáže lokalizovat region podle bydliště nebo školy, umí zhodnotit na úrovni základního vzdělávání přírodní, hospodářské a kulturní poměry, možnosti dalšího rozvoje regionu a analyzuje vazby místního regionu k vyšším územním celkům.

Součástí výuky o místním regionu je praktické poznávání okolí regionu, kdy v rámci „Terénní geografické výuky, praxe a aplikace“ probíhají cvičení a pozorování

v terénu místní krajiny a geografické exkurze. V terénu žáci určují orientační body, hlavní a vedlejší světové strany, pohybují se podle mapy a azimutu, odhadují vzdálenosti a výšky objektů v terénu, sestavují jednoduché panoramatické náčrtky krajiny, situační plány, schématické náčrtky pochodové osy a hodnotí přírodní i socioekonomické jevy a objekty místní krajiny.

Na konci základního vzdělávání mají žáci dosáhnout přiměřené úrovně klíčových kompetencí. V rámci výuky místního regionu žák rozvíjí podobně jako v dalších zeměpisných tématech i ostatních vyučovacích předmětech kompetence k učení, komunikativní, sociální a personální, ale v souvislosti s tímto tématem také kompetence k řešení problémů, kdy žák vnímá nejrůznější problémové situace v okolí bydliště, školy a navrhuje možná řešení daných problémů a kompetence občanské, kdy žák respektuje druhé ze svého okolí, dbá na ekologii a kvalitu životního prostředí místního regionu.

V souvislosti s výše uvedenými průřezovými tématy se nejvíce nabízí téma Výchova demokratického občana – žák jako občan místního regionu, občanská společnost, politický život občanů a průřezové téma Environmentální výchova, které zdůrazňuje „pochopení objektivní platnosti základních přírodních zákonitostí, dynamických souvislostí od nejméně složitých ekosystémů až po biosféru jako celek, postavení člověka v přírodě a komplexní funkce ekosystémů ve vztahu k lidské společnosti, tj. pro zachování podmínek života, pro získávání obnovitelných zdrojů surovin a energie i pro mimoprodukční hodnoty“. **Kol. (2007a)** Tyto jevy mohou žáci sledovat a aplikovat právě na místní region. Ve všech průřezových tématech bychom našli souvislosti, do kterých bychom mohli zařadit výuku místního regionu, neboť je to učební látka, která má velmi široký rozsah.

4.2. ZÁKLADNÍ ŠKOLA

Vzdělávací program Základní škola usiluje o to, aby žáci v průběhu devítileté školní docházky získali kvalitní základy moderního všeobecného vzdělání. Odpovídá na otázku, co by měli žáci poznat z hlavních oblastí lidské kultury a jakými dovednostmi by měli být vybaveni, aby mohli dále pokračovat ve svém vzdělávání, dorozumívat se s lidmi a uplatnit se v životě. Program zdůrazňuje pevné osvojení podstatných poznatků v jejich těsném spojení s funkčními dovednostmi a se schopností aplikovat je při řešení úkolů, učebních i běžných životních situací. Jde o

kompetence, které si žák trvale osvojí a je připraven je uplatňovat v dalším vzdělávání i v životě mimo školu. Program sleduje jak vytváření elementárních a specifických dovedností a kompetencí, tak i rozvíjení průřezových kompetencí, propojujících navzájem více vzdělávacích oblastí a oborů a tvořících základ celkové vzdělanosti žáků.

O místním regionu se žáci dozvídají již v 1. až 3. ročníku v rámci vzdělání v předmětech prvouka a přírodověda. V tématu „Domov“ a „Naše obec“ poukazují na rozdíly mezi vesnickým a městským prostředím, název obce a jejích částí, poloha obce v krajině, směry do sousedních obcí, významná místa v obci a jejich význam, historická a památná místa, životní prostředí v obci a vytváření jednoduchých orientačních náčrtků obce.

Geografické učivo je zahrnuto zejména v učebním plánu komplexního předmětu vlastivěda na 1. stupni a do předmětu zeměpis na 2. stupni základní školy. Vlastivěda v návaznosti na prvouku ve 4. a 5. ročníku nadále žáky seznamuje s místním regionem v kapitole „Místo, v němž žijeme“, kde se učivo rozšiřuje o fyzicko-geografickou sféru – povrch, podnebí, vodstvo, půdy a i socioekonomickou, ve které se zmiňují významné zemědělské, průmyslové, rekreační a chráněné oblasti regionu, významná kulturní střediska regionu, místní stavební, umělecké aj. památky. Mimo jiné se žáci učí pracovat s mapou místní oblasti, porozumět její barevné grafice a smluvním značkám.

Výuka místního regionu je navržena v programu Základní škola do 8. či 9. ročníku v rámci celku Česká republika v kapitole „Můj domov“. Vymežit a konkretizovat území místní krajiny a regionu místní oblasti a charakterizovat přírodní, sídelní, hospodářské, kulturní a ekologické poměry těchto území jsou základní znalosti a dovednosti, kterých by žáci měli v této látce docílit. V rámci praktického zeměpisu jsou doporučena zeměpisná cvičení, pozorování v terénu a zeměpisné exkurze. V systému výuky zeměpisu se doporučuje uskutečňovat zeměpisná cvičení a pozorování v terénu ve všech ročnících a ve všech obdobích školního roku s přihlédnutím na tematiku výuky a provozní a technické možnosti na školách. Celodenní zeměpisné exkurze lze doporučit na závěr každého školního roku. Může to být exkurze se speciálním nebo komplexním zeměpisným zaměřením. Speciálními tématy mohou být různá zaměření na fyzicko-geografickou nebo socioekonomickou problematiku místní krajiny. Komplexní exkurzi lze realizovat i ve spojení s ostatními přírodovědnými předměty, zejména s ohledem na problematiku životního prostředí

místní krajiny, ale také s dějepisem a výchovou k občanství ve vztahu ke komplexnímu kulturnímu obrazu místního regionu.

4.3. OBECNÁ (OBČANSKÁ) ŠKOLA

Základním úkolem zeměpisu na občanské škole je dát žákům potřebné základní informace o prostoru, v němž se odehrává náš život. Větší důraz je přitom položen na oblasti žákům bližší. Vzdělávací program Obecná škola se v některých principech a zásadách shoduje s programem Základní škola. Žáci se seznamují s místním regionem již na prvním stupni v prvouce v okruhu „Region“, kde vedle základních poznatků z fyzické a sociální geografie se zmiňují i o dějinách, významných událostech, místních pověstech a tradicích regionu. V 9. ročníku v zeměpise o České republice v kapitole „Můj domov“ se problematice místního regionu věnuje zeměpisná exkurze a práce s regionálními materiály.

4.4. NÁRODNÍ ŠKOLA

S místním regionem se žáci seznamují již na 1. stupni v rámci vzdělávání v předmětech vlastivěda a přírodověda. Žáci poznávají místní krajinu především z praktického hlediska při zeměpisných vycházkách a při práci s topografickou mapou. Na 2. stupni navazují na přírodovědu a vlastivědu z 1. stupně Národní školy. V 6. a 7. ročníku při učivu o přírodní sféře a jejích složkách se podrobněji zmiňují typy krajin v místním regionu. V 8. ročníku při probírání České republiky se věnuje pozornost kapitolce „Region, ve kterém žijeme“ a v 9. ročníku v rámci praktického zeměpisu se sbírají, třídí a vyhodnocují informace při řešení určitého problému místní oblasti.

5. VÝZKUM VÝUKY MÍSTNÍHO REGIONU NA ZÁKLADNÍCH ŠKOLÁCH PÍSECKA

ZŠ T. G. MASARYKA

Základní škola T. G. Masaryka je umístěna na levém břehu řeky Otavy, těsně v sousedství se nachází park a školní zahrada. V roce 2005 získala škola titul Ekoškola, který v roce 2007 úspěšně obhájila na mezinárodní úrovni.

Vyučující zeměpisu s aprobací matematika/zeměpis má již třicetiletou praxi, proto na problematiku výuky místního regionu nahlíží komplexněji, snaží se ve všech ročnících na 2. stupni srovnávat a nacházet souvislosti s místním regionem. V 8. ročníku podrobněji probírají jižní Čechy i Písecko, kterému věnují přibližně 5 vyučujících hodin. Obsah probíraného učiva je zaměřen na přírodní poměry, socioekonomickou sféru, památky a ochranu přírody. V rámci regionálního zeměpisu České republiky se v kapitole Jihočeský kraj právě zmiňují o místním regionu. V 9. třídě v souvislosti s politickým zeměpisem se žáci seznamují s volbami a místní samosprávou městského úřadu, hospodářskými vlivy na krajinu místního regionu a při cvičeních v terénu se zaměřují na orientaci a práci s topografickými mapami Písecka.

Mezi nejčastěji využívané formy a metody výuky patří skupinová práce, práce s pracovními listy, přednášky, návštěvy výstav a exkurze, audiovizuální pořady a frontální výuka. Vyučující se odkazuje i na znalosti žáků například z dějepisu o historii města a okolí, v rámci přírodopisu především na ochranu přírody a chráněná území, z výchovy k občanství na významné osobnosti.

Škola pořádá četné projekty, z nichž například uvádím Zajímavosti Písecka, Den Země, Svět očima dětí, CHKO jižních Čech, projekt Otava a jiné. I exkurze patří mezi časté a to jak do přírody do Záchrané stanice Makov, do Píseckých hor, na rozhlednu Jarník, tak i do průmyslové zóny Písek, na úřad práce, do Prácheňského muzea a písecké elektrárny. Informace do hodin přinášejí především sami žáci, kdy s pomocí literatury nebo internetu vypracovávají samostatné školní i domácí práce. Vyučující k výuce používá regionální zeměpisnou literaturu, publikace pracovníků muzea, internetové zdroje, informace z přednášek průmyslových závodů a jiných institucí, naučné stezky a turistické průvodce Písecka.

Hlavní problém ve výuce podle vyučujícího spočívá především ve způsobu

života dnešních dětí, které podnikají málo výletů a procházek po okolí a malá znalost regionu u dětí z méně podnětného sociálního prostředí.

ZŠ T. ŠOBRA

Škola se nachází v klidném prostředí u sídliště mimo hlavní dopravní komunikace.

Problematikou místního regionu se zde zabývají již v 6. ročníku při práci v terénu s topografickou mapou, žáci poznávají přírodní poměry oblasti a to zhruba v 5 vyučovacích hodinách. Podrobněji se s regionem seznamují v 8. třídě v rámci celku Česká republika, kdy Písecku věnují 8 vyučovacích hodin.

Výuka a poznání je především založeno na exkurzích do vodárny, čističky odpadních vod, Prácheňského muzea, turistických výletů po okolí Písku, ze kterých žáci následně sestavují mapu, pozorují přírodní útvary v Píseckých horách a na závěr tématu vypracovávají seminární práci „Moje bydliště“, kde žáci spolupracují s obecním úřadem, využívají map, regionální literatur a internet. Vyučující sbírá zdroje dat z infocentra, městského úřadu, topografických map, regionální literatury a internetu.

Učitel si stěžuje na nedostatek literatury, která by se dala využít přímo k výuce místního regionu a jako další problém shledává nedostatek času na exkurze a vycházky, které se z tohoto důvodu konají převážně v odpoledních hodinách, a proto se výletů účastní pouze určité procento žáků. Učivo na škole vyučuje aprobovaný učitel zeměpisu a tělesné výchovy s dvaatřicetiletou praxí v oboru.

ZŠ E. BENEŠE

Základní škola Edvarda Beneše poskytuje nadstandardní vzdělání v oblasti cizích jazyků. Od školního roku 2007/2008 začala škola v 1. a 6. ročníku vyučovat podle nového školního vzdělávacího programu Tvořivá škola s jazykovým zaměřením. Škola disponuje velkou zahradou a možnostmi vycházek do blízkého okolí Píseckých hor.

Aprobovaný učitel v oboru matematika/zeměpis s šestiletou praxí se problematikou místního regionu zabývá v 8. ročníku, které věnuje přibližně 3 vyučovací hodiny. Za důležité pokládá, aby žáci uměli vymezit polohu regionu, zařadit území do horopisného celku, podnebné oblasti, znali hlavní řeky a vodní plochy. Ze sociální geografie se žáci seznamují se základními údaji o obyvatelstvu, okolními obcemi, významnými průmyslovými závody, zemědělstvím a zajímavými místy z pohledu cestovního ruchu.

Vyučující se snaží žáky do výuky co nejvíce zapojit, proto mezi hlavní formy výuky patří samostatná práce, projektové vyučování a exkurze. Žáci zjišťují informace související s místním regionem, které poté třídí a hodnotí během hodin zeměpisu. V 7. třídách v rámci zeměpisu, dějepisu a výchovy k občanství škola pořádá projekt „Významné osobnosti a památky Písecka“. Exkurze po okolí podniká průběžně ve všech ročnících 2. stupně jak po okolí Píseckých hor, tak i do centra města. Žáci 9. ročníků podnikají exkurzi do průmyslové zóny lokalizované 1 km od Písku, která sdružuje několik firem specializující se na automobilovou výrobu.

Učebnice, které vyučující používá k výuce se přímo tématu téměř nevěnují, proto hlavním zdrojem informací jsou mapy Písecka, regionální literatura, internet a vlastní poznatky. Za největší nevýhodu pro podrobnější seznámení s místním regionem pokládá nedostačující časovou dotaci na výuku zeměpisu.

GYMNÁZIUM PÍSEK

Gymnázium Písek je škola, která vzdělává žáky na ve třech typech studia. Čtyřleté všeobecné gymnázium, které poskytuje klasické všeobecné vzdělání, zaměřené především pro přípravu na studium na vysokých školách. Šestileté dvojjazyčné francouzské gymnázium, ve kterém výuka hlavních vyučovacích předmětů probíhá ve francouzském jazyce a osmileté všeobecné gymnázium, které je určeno pro talentované žáky z pátých ročníků základních škol - zaměření studia je podobné jako u čtyřletého gymnázia. Od 1. září 2007 škola vyučuje podle školního vzdělávacího programu (ŠVP) a snaží se, aby se učivo stalo prostředkem k dosažení klíčových kompetencí. V letošním školním roce 2009/2010 probíhá výuka podle ŠVP v prvním a druhém ročníku osmiletého gymnázia.

I. OSMILETÉ GYMNÁZIUM PÍSEK

Problematiku místního regionu Písecka zde probírají v tercii (8. ročník), dále v kvartě (9. ročník) a potom průběžně ve všech ročnících čtyřletého gymnázia. Konkrétně tématu Písecko se věnují 5 nebo 6 vyučovacími hodinami, ale Písecko je také používáno pro srovnávání s jinými regiony. Obsah učiva je zaměřený především na město Písek a vymezení Písecka jako mikroregionu, na přírodní poměry, geologii a geomorfologii, vodstvo, Písecké hory, chráněná území a přírodní památky. Nedílnou součástí je obyvatelstvo a jeho struktura, sídla na Písecku, hospodářství a jeho vývoj, kulturní památky a turistický ruch. Učitel především spolupracuje s vyučujícím dějepisu, kdy i v hodinách propojuje historii s místním regionem.

K formám a metodám výuky patří i klasická frontální výuka, která se ale používá v malé míře, neboť látka je založena na samostatné práci žáků, jejich prezentacích a projektové výuce. K samostatným pracím a úkolům jsou žákům k nápomoci mapy, grafy a tabulky, internet, turističtí průvodci apod. Učitel do výuky zeměpisu zařazuje několikaměsíční projekt „Regionální infocentrum“, při kterém jsou žáci rozděleni do dvojic a každá z nich má za úkol shromáždit, zpracovat a následně během jedné hodiny prezentovat vybrané informace k jednomu z krajů Česka. Písecko je právě jako zvláštní region zařazeno mezi ně jako samostatné téma. Součástí je i důkladné hodnocení předvedených výkonů samotnými žáky s důrazem na prezentační dovednosti. Zeměpisné vycházky jsou především orientované v rámci města, zejména s důrazem na topografii a architekturu města.

K výuce slouží internetové stránky, ze kterých učitel získává statistické údaje z ČSÚ, stránky ČHMÚ, mapové servery, mapy a průvodce. Výrazné problémy s výukou místního regionu neshledává, neboť informace si žáci snaží vyhledávat sami a jelikož jsou žáci na škole osm let, ani na časovou dotaci si nestěžuje. V rámci zeměpisu zde místní region vyučuje učitel s šestiletou praxí s aprobací zeměpis/tělesná výchova.

II. FRANCOUZSKÉ GYMNÁZIUM PÍSEK

Na francouzském gymnáziu se žáci s učivem o místním regionu setkávají v kvartě (9.ročníku), kterému se věnují 6 vyučovacími hodinami. Učivo zahrnuje jak fyzicko-geografickou sféru, kdy se žáci seznamují s přírodními podmínkami okolí, tak sférou socioekonomickou, stručným historickým vývojem, zajímavostmi regionu, cestovním

ruchem, poukazují na vztahy s okolními regiony, předpoklady pro další rozvoj a problémy regionu.

Mezi nejčastější metody a formy výuky, které učitel používá patří především samostatná činnost žáků, která je jak skupinová tak individuální. Vedle klasického monologického výkladu je častou metodou rozhovor, referáty, brainstorming a projekty. Vyučující často spolupracuje s vyučujícími dějepisu a výtvarné výchovy.

Jedním z třídních projektů je návrh celodenního výletu v místním regionu, kdy žáci pracují v menších skupinkách. Žáci mají k dispozici mapy, turistické průvodce a texty o různých místech regionu, ze kterých navrhnu trasu výletu s časovým harmonogramem a zajímavostmi, které po cestě potkají. V rámci učiva se koná exkurze do Prácheňského muzea, kdy se hodina zeměpisu často spojuje s hodinou dějepisu nebo výtvarné výchovy a na problematiku místního regionu se nahlíží z více pohledů.

Hlavním zdrojem informací jsou internetové stránky města Písek a okolních obcí, publikace z infocentra Písek, knižní publikace o regionu a turistických průvodci. Podle vyučujícího mají žáci jen malý přehled o svém okolí kde žijí, s názvy některých obcí se nikdy nesetkali. Místní region zde vyučuje aprobovaný učitel v oboru zeměpis/biologie s dvouletou praxí ve školství.

ZŠ J.K.TYLA

ZŠ J.K.Tyla je škola nacházející se poblíž městského parku v klidné části města. Na škole se vyučuje podle ŠVP a od žáků se očekává, aby znali historii místního regionu, znali statistické údaje vztahující se k obci, uměli posoudit regionální zvláštnosti, typické znaky přírody, osídlení, hospodářství a kultury, jejich možné perspektivy a uměli aktivně pracovat s topografickou mapou místního regionu. Aprobovaný učitel zeměpisu a tělesné výchovy s desetiletou praxí učivu místního regionu věnuje 6 vyučovacích hodin. Obsahovou náplň učiva tvoří lokalizace místního regionu, podle školy a bydliště, hodnocení polohy, přírodních, hospodářských a kulturních poměrů místního regionu a důraz se klade i na vazby na vyšší administrativní celky.

Úvodní informace, hodnocení hospodářských a kulturních poměrů učitel žákům předává klasickou frontální výukou. Polohu, přírodní poměry a zajímavosti regionu

žáci získávají během skupinové práce a při samostatné práci mají žáci vytvořit mapku lokality svého bydliště. Vyučující k výuce používá různé turistické mapy Písecka, mapu památek okresu Písek, školní atlasy ČR, literaturu s regionální tematikou, místní noviny jako Listy Písecka, Sedmička iDnes, internetové stránky města Písek a k nápomoci jsou i pracovní listy od kolegů s víceletou praxí.

Škola podniká mnoho projektů, ale v rámci místního regionu škola zatím žádný neuskutečnila. Ani na exkurze nezbývá mnoho volného času, takže žáci své okolí poznávají především ze školních lavic. Vyučující vidí problém zejména v nedostačující časové dotaci pro výuku zeměpisu v 9. ročnících, a že neexistují ucelené učebnice a pracovní sešity s informacemi pro žáky k problematice místního regionu.

ZŠ SVOBODNÁ

ZŠ Svobodná se nachází uprostřed sídliště obklopená velkou zahradou a zelení. Od ostatních základních škol, na kterých jsem prováděla výzkum se tato škola liší způsobem vyučování a přístupem k žákům. ZŠ Svobodná je škola, která vyučuje na základě Waldorfské pedagogiky. Waldorfská škola chce žáky připravovat na život nejen znalostně, nýbrž též rozvojem tvůrčích schopností a sociálních dovedností.

Obsah výuky se skládá jednak z vědomostních předmětů jako na klasických základních školách, ale velmi mnoho místa je také věnováno jazykům, uměleckým předmětům, ručním pracím a základům řemesel. Učitelé žáky učí, jak se k daným poznatkům a dovednostem dopracovat, probouzí v nich aktivní myšlení, kreativitu a tvůrčí aktivitu. Podstatným prvkem waldorfského vyučování jsou především vytvoření pozitivních vztahů mezi žáky a učiteli, kladný vztah k probírané látce a ke svým spolužákům ve třídě. Velký důraz je kladem na týmovou spolupráci, konkurence mezi jednotlivými žáky nebývá žádoucí. Důležitá je přirozená motivace žáků, spolupráce místo soutěžení o známku, neboť hodnocení je na této škole bez známkování. Hodnocení výkonů je založeno na slovním a písemném vyjádření, často doplněné obrázkem či básničkou, která daného žáka popisuje a vystihuje jeho vlastnosti.

Vyučování probíhá v tzv. epochách. Každá epocha trvá jeden měsíc, pouze český jazyk a matematika se vyučují každý den. Epochy se v tomtéž oboru opakují za

rok dvakrát. K výuce se nepoužívají hotové učebnice, učitelé dávají přednost živému slovu namísto učebnic, žáci si spíše vytvářejí vlastní učebnice ve svých sešitech.

S místním regionem se žáci nejvíce seznamují na 1. stupni v 5. ročníku. Ve 5. ročníku v první epoše vlastivědy vytváří žáci vlastní plánky a mapky cesty do školy od svého bydliště a všímají si důležitých prvků, které při své cestě potkávají. Tímto způsobem se žáci poprvé setkávají s učivem o místním regionu.

Na této škole je snaha o to, aby jeden učitel vedl jednu třídu od 1. do 9. ročníku, proto vyučující u kterého jsem prováděla tento výzkum vystudoval na vysoké škole obory matematika/fyzika, dále absolvoval Waldorfský seminář. Délka jeho praxe je 9 let. V 6. ročníku se žáci podrobněji učí mineralogii, kdy během vycházky po okolí sbírají a určují místní minerály a horniny, navštíví Prácheňské muzeum s odborným výkladem místního mineraloga. V 9. ročníku se podrobněji zabývají jak fyzicko-geografickou tak socioekonomickou sférou. V rámci problematiky místního regionu navštěvují radnici, městský úřad a jelikož je vyučující aprobovaný fyzik, žáci se seznamují i s místní rozvodnou sítí a navštěvují rozvodné stanice a i návštěva vodní elektrárny v Písku patří mezi pravidelnou exkurzi. Zbytek exkurzí probíhá především v přírodě. Učitel často spolupracuje s vyučujícím výtvarné výchovy, kdy žáci umělecky znázorňují objekty, které viděli například během vycházky.

Mezi hlavní metody a formy výuky tudíž patří vycházky, exkurze, vyprávění a samostatná práce žáků, kteří zpracovávají své poznatky z exkurzí. Jelikož se na škole vyučuje bez učebnic, hlavním zdrojem informací pro výuku místního regionu je regionální literatura, internet a přednášky odborníků např. z Prácheňského muzea. Výuka místního regionu není přímo a pouze učivem v hodinách zeměpisu, takže lze těžko určit hodinovou dotaci k dané problematice, ani s výraznými problémy se během výuky místního regionu neseťkává.

5.1. VÝSLEDKY PRACOVNÍCH LISTŮ

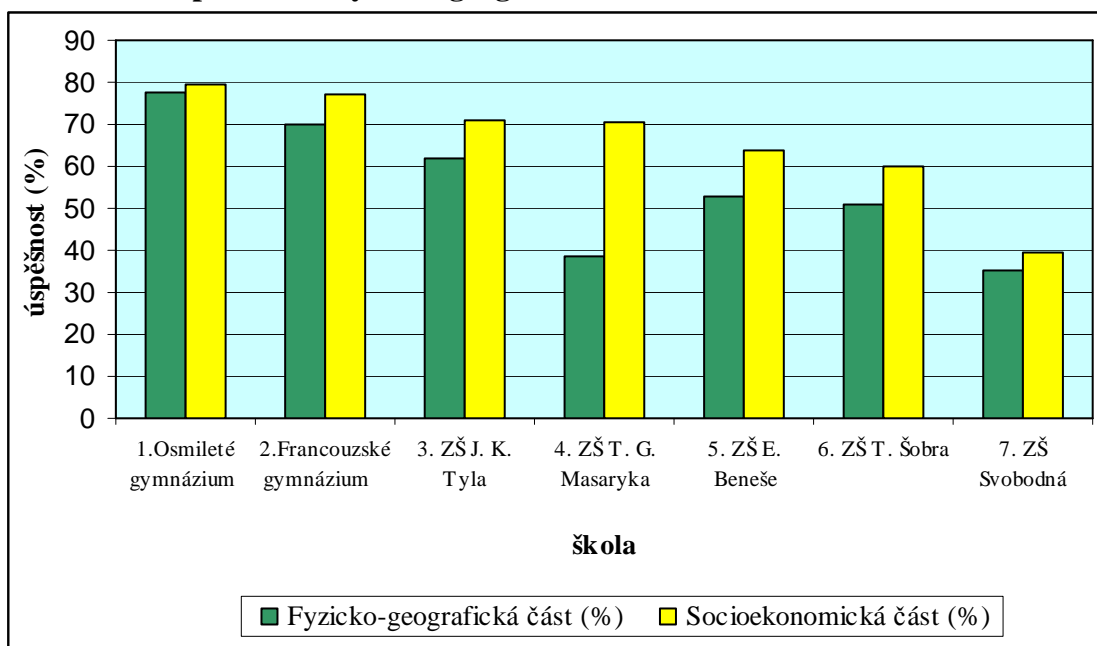
Na základě výsledků z pracovních listů v této kapitole zpracovávám a porovnávám úspěšnost jednotlivých škol mezi sebou. Výsledky jsem zaznamenala do tabulek či je graficky vyjádřila.

Tabulka č. 1: Úspěšnost žáků v testování o místním regionu vybraných škol v Písku

Škola	Celková úspěšnost (%)	Fyzicko-geografická část (%)	Socioekonomická část (%)
1.Osmileté gymnázium	79,0	77,7	79,5
2.Francouzské gymnázium	76,6	69,9	77,0
3. ZŠ J. K. Tyla	68,6	61,7	71,0
4. ZŠ T. G. Masaryka	62,9	38,8	70,3
5. ZŠ E. Beneše	61,2	52,9	63,9
6. ZŠ T. Šobra	57,9	50,8	60,2
7. ZŠ Svobodná	38,1	35,3	39,3

Zdroj: vlastní výzkum

Graf č. 1: Úspěšnost ve fyzicko-geografické a socioekonomické části

Zdroj: vlastní výzkum

ZŠ T. G. Masaryka se umístila na 4.místě s celkovou úspěšností žáků 62,9 %. Ve fyzicko-geografické části pracovního listu se umísťují na předposledním 6. místě s 38,8 %, naopak v socioekonomické části s 70,3 % na 4. místě po osmiletém a francouzském gymnáziu a ZŠ J. K. Tyla. Maximální dosažený počet bodů činil 23 a to pouze u jednoho žáka. Minimální počet bodů byl 9, jehož dosáhl opět jeden žák. Průměrný počet bodů na jednoho žáka je 18,2. Třída, ve které jsem prováděla výzkum, byla sportovní se zaměřením na lední hokej a téměř polovina chlapců, která tvořila většinu žáků nepocházela z píseckého regionu někdy ani z jižních Čech. Nižší úspěšnost přisuzuji právě tomuto faktu.

ZŠ T. Šobra se s celkovou úspěšností výsledků žáků 57,9 % umístila na 6. místě. Ve fyzicko-geografické části dosáhla 50,8 %, se kterými se umístila na 5. místě. Vyššího procentuálního výsledku získali žáci v části socioekonomické, kdy s 60,2 % úspěšností skončili na 6. místě. Průměrný počet na jednoho žáka činí 16,8 bodů. Nejvyššího skóre dosáhli dva žáci s 23 body, naopak jeden žák získal pouhých 8 bodů. Na této škole jsem bohužel nebyla přítomna při zadávání pracovních listů, ale věřím, že vyučující dbal podmínek zadání pracovního listu.

ZŠ E. Beneše se umístila na 5. místě. Žáci dosáhli celkové úspěšnosti 61,2 %. Ve fyzicko-geografické části dosáhli menší úspěšnosti než v části socioekonomické. S výsledkem 52,9 % z fyzické geografie se umístila škola na 4. místě a ze sociální geografie s 63,9 % na místě 5. Maximální počet bodů činil 25 získaný jedním žákem. Jeden žák měl minimální skóre 6 bodů. Průměrný počet bodů na jednoho žáka je 17,8 bodů.

Osmileté gymnázium Písek se celkově umístilo na 1. místě. Žáci dosáhli celkové úspěšnosti 79 %. Gymnázium se taktéž na 1. místě umístilo jak ve fyzicko-geografické části s úspěšností 77,7 %, tak i v socioekonomické s úspěšností 79,5 %. Maximální počet bodů z celkových 29 činil 26,5 bodů. Tohoto výsledku dosáhl jeden žák. Minimálního počtu bodů dosáhl také pouze jeden žák, a to 19 bodů. Pro srovnání, žáci ZŠ Svobodná nedosáhli ani minimálního počtu bodů, které získal „nejhorší“ žák na osmiletém gymnáziu. Průměrný počet na jednoho žáka činí 22,9 bodů.

Francouzské gymnázium Písek se umístilo po osmiletém gymnáziu na 2. místě s celkovou úspěšností 76,6 %. Předpoklad, že gymnázia obsadí první dvě místa úspěšnosti se potvrdil. Výsledek celkové úspěšnosti francouzského gymnázia se od osmiletého lišil přibližně o 2,4 procentní body. Stejného 2. místa dosáhli žáci v obou zkoumaných částech pracovního listu. Nižší skóre bodů získali z fyzické geografie, a sice 69,9%, ze sociální geografie 77 %. Průměrný počet bodů na jednoho žáka vyšel na 22,2 bodů. Maximální počet bodů činil 26,5 získaný dvěma žáky. Minimální počet bodů byl 15, jehož dosáhl jeden žák. Na této škole jsem bohužel vlastní výzkum neprováděla osobně, i přesto věřím, že učitel dbal mých požadavků, i když z opravovaných pracovních listů jsem měla pocit, že třídou proudila jedna a ta samá myšlenka.

ZŠ J. K. Tyla se po osmiletém a francouzském gymnáziu umístila na 3. místě s celkovou úspěšností 68,6 %. Žáci dosáhli poměrně vyrovnaných výsledků v obou částech pracovního listu. Z fyzicko-geografické části získali 61,7 % a z socioekonomické 71 %, se kterými se umístili na 3. místě jako s celkovou úspěšností z celého pracovního listu. Maximální dosažený počet bodů činil 25. Tento počet získal jeden žák. Minimálního počtu bodů dosáhl také jeden žák s celkovými 15 body. Průměrný počet bodů na jednoho žáka byl 19,9.

ZŠ Svobodná se umístila na posledním 7. místě. Žáci dosáhli celkové úspěšnosti 38,1 %. Ve fyzicko-geografické části pracovního listu dosáhli úspěšnosti 35,3 %. V socioekonomické části byla úspěšnost o něco vyšší, a to 39,3 %. Průměrný počet bodů na jednoho žáka činí 11,1. Nejvyššího počtu dosažených bodů dosáhl pouze jeden žák s 18 body. Jeden žák získal pouhé 4 body z celého pracovního listu, což je i zároveň nejméně ze všech zkoumaných škol.

Průměrná celková úspěšnost všech škol ze všech otázek činí 61,5%. Výsledky ukazují, že větší úspěšnosti dosáhli žáci ze sociální geografie v poměru 63 % : 55,3 %. Nejmenší problém žákům činila otázka č. 5 ze sociální geografie. Na čtyřech zkoumaných školách byla úspěšnost 100 %, na ostatních školách se úspěšnost pochybovala v průměru okolo 93 %.

Nejnižší úspěšnosti dosáhli žáci v otázce č. 1 z fyzické geografie, do které měli doplnit název geomorfologické jednotky náležící regionu Písecka. Celková úspěšnost

v této otázce činí 12,6 %, z toho úspěšnost ZŠ T. G. Masaryka a Svobodná je 0 %. I když osmileté gymnázium dosáhlo celkově nejvyšší úspěšnosti z obou sledovaných sfér, v této otázce se umístilo na 4. místě. Nejvyšší skóre získalo gymnázium francouzské s úspěšností 26,3 %, na 2. místě se v této otázce umístila ZŠ T. Šobra. V této otázce ZŠ T. Šobra získala 20,6 % a těsného výsledku dosáhla i ZŠ J. K. Tyla s úspěšností 20 %. Co mě překvapilo a soudím z toho i takto nízkou úspěšnost otázky č.1, je fakt, že mnozí žáci neznají pojem geomorfologie a geomorfologická jednotka. Lze usoudit i z poznámek, které se často vyskytovaly v souvislosti s touto otázkou například „ Co je to geomorfologie?“ a jiné. Odpověď na otázku, že písecký region zařazujeme do geomorfologické jednotky Táborská pahorkatina znali pouze 2 žáci ze ZŠ T. Šobra. Za kompletní odpověď jsem udělovala 1 bod. Jak jsem již psala v metodice, žáci mohli získat i 0,5 bodové ohodnocení a to v případě, že alespoň napsali, že se jedná o pahorkatinu. Z celkového počtu 144 zkoumaných žáků získalo 0,5 bodu 33 z nich.

V otázce č.2 nejvyšší úspěšnosti 80 % dosáhlo osmileté gymnázium. ZŠ T. G. Masaryka v této otázce získala nejnižší skóre, pouze 2,4 %. Tento fakt je zřejmě ovlivněn tím, že mnozí žáci nejsou rodilí z píseckého regionu. Ve zbývajících otázkách č. 3 a 4 z fyzické geografie neshledávám žádné výrazné rozdíly. V obou otázkách se na 1. místě umístilo osmileté gymnázium, na posledním 7. místě ZŠ Svobodná.

V socioekonomické části pracovního listu jsem zaznamenala, že žákům se vybavují snadněji věci, které kolem sebe mohou vidět, o kterých se často diskutuje a také ty pojmy, o kterých slyší i v jiných vyučovacích předmětech. Otázky č. 6, 7, 8 a 9 mají mezipředmětovou povahu, tudíž žáci mohou znát odpovědi z hodin dějepisu, literatury, výtvarné či hudební výchovy.

Za správnou odpověď v otázce č. 6 mohli žáci získat 2 body, neboť otázka je tvořena dvěma položkami „ Kdo a kdy založil město Písek“. Ve většině případech jsem za tuto odpověď udělovala pouze 1 bod, neboť mi přišlo, že žáci si ani celou otázku nepřečetli a psali pouze zakladatele města. Otázka s celkovou úspěšností 58 % obhájila 8. místo.

Otázka č. 7 dělala největší potíže ZŠ Svobodná. Tato otázka se s celkovou úspěšností 70,1 % umístila na 5. místě. Jelikož je s Píseckem spojena řada významných osobností jak z výtvarného umění, literatury, sportu a jiných, vyšší úspěšnost u této otázky jsem předpokládala.

Značné nedostatky jsem shledala u žáků v následující otázce č.8. Otázka se skládala ze dvou částí, kdy žáci měli napsat dohromady alespoň čtyři kulturní nebo přírodní památky Písecka. Napsat kulturní památky nečinil žádný problém, ve většině případech znají žáci i celý název dané památky, ale napsání konkrétní přírodní památky dělalo žákům značné potíže. Z testovaným 144 žáků napsalo přírodní památku pouhých 12 žáků, a to především ze ZŠ T. G. Masaryka 6 žáků, která konala projekt CHKO jižních Čech a v rámci tohoto projektu navštívila mnoho přírodních památek a chráněných území i v okolí Písecka, 3 žáci z francouzského gymnázia a 3 žáci ze ZŠ E. Beneše. V každém případě se jednalo o chráněné území Řežabinec a Řežabinecké tůně. Otázka č. 9 se v socioekonomické části s celkovou úspěšností 83,3 % umístila na 1. místě.

U otázek č. 10 a 11 byla úspěšnost v průměru okolo 54 % . Otázky se týkaly počtu obyvatel měst Písek a Protivín. Žáci měli zakroužkovat správnou odpověď ze tří nabídek u každého města. Jelikož jsem výzkum prováděla na píseckých školách, více žáků znalo správnou odpověď právě u města Písek, ale zároveň mě překvapilo, že nižší úspěšnost odpovědí u počtu obyvatel města Protivín nebyla rapidně rozdílná, a sice v poměru 59,7 % : 43,1 %. V následující otázce jsem vybrala osm obcí z Píseckého regionu a z uvedeného seznamu obcí měli žáci vybrat obec se statutem města. Překvapila mě poměrně malá úspěšnost v této otázce a fakt, že žáci názvy některých obcí slyšeli poprvé.

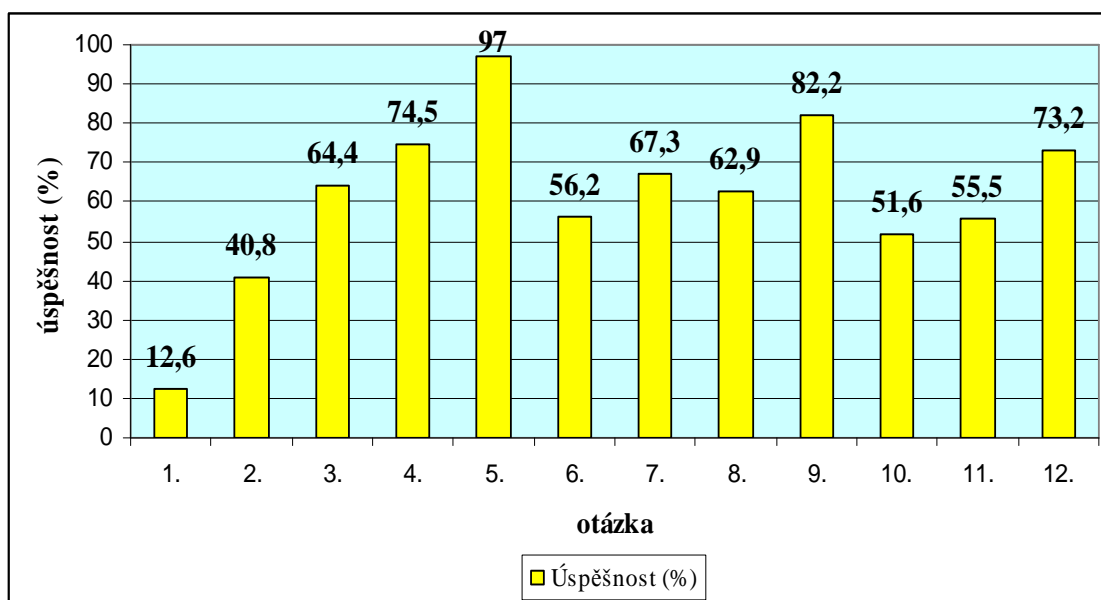
Příjemně mne překvapila také úspěšnost u poslední otázky, ve které měli žáci za úkol napsat průmyslové podniky na Písecku a zároveň ke každému připsat, na jaké odvětví se zaměřují. Vypsát názvy podniků nečinilo žádné problémy, občas ale činilo potíže zařadit podnik do správného odvětví. V některých případech psali žáci spíše konkrétní druhy výrobků, které daný podnik vyrábí. Nejvíce se žákům vybavovali podniky z průmyslové zóny Písek, do které některé školy pořádají pravidelné exkurze. Minimálně si žáci vzpomněli na podniky ležící mimo město Písek, pouze malé procento z nich uvedlo například pivovar Platan v Protivíně. Na 1. místě se v této otázce umístilo francouzské gymnázium s úspěšností 93 %, naopak nejméně získala ZŠ Svobodná 33 %.

Tabulka č. 2: Úspěšnost žáků v jednotlivých otázkách pracovního listu

Otázka	Úspěšnost (%)						
	<i>Osmileté gymnázium</i>	<i>Francouzské gymnázium</i>	<i>ZŠ J. K. Tyla</i>	<i>ZŠ T. G. Masaryka</i>	<i>ZŠ E. Beneše</i>	<i>ZŠ T. Šobra</i>	<i>ZŠ Svobodná</i>
1.	16,0	26,3	20,0	0,0	5,0	20,6	0,0
2.	80,0	78,9	42,0	2,4	42,5	38,2	17,6
3.	88,0	84,2	64,0	47,6	55,0	70,6	41,2
4.	93,3	73,7	86,6	73,0	75,0	62,7	56,9
5.	100,0	100,0	96,0	100,0	100,0	94,1	88,2
6.	76,0	60,5	60,0	66,7	62,5	20,6	47,1
7.	93,3	73,7	82,6	79,4	71,6	52,9	17,6
8.	68,0	61,8	69,0	71,4	53,8	66,2	50,0
9.	100,0	84,2	80,0	81,0	95,0	47,1	88,2
10.	56,0	68,4	38,0	50,0	57,5	52,9	38,2
11.	68,0	77,2	58,6	44,4	60,0	52,9	27,5
12.	88,0	93,9	81,3	80,2	60,8	75,5	32,4

Zdroj: vlastní výzkum

Graf č.2: Celková úspěšnost v jednotlivých otázkách na všech školách

Zdroj: vlastní výzkum

5.2. SHRUTÍ VÝZKUMU NA ŠKOLÁCH

Pro objektivní posouzení výuky na jednotlivých základních školách Písecka by byla zapotřebí dlouhodobější přítomnost v hodinách zeměpisu. Proto usuzuji pouze z výpovědí jednotlivých vyučujících a výsledků žáků z pracovních listů. Někteří z učitelů měli obavu z výsledků testování žáků, protože místní region probírají spíše okrajově a především v rámci celého Jihočeského kraje. Výuka místního regionu probíhá na všech školách podobným způsobem, co se týče obsahové náplně učiva. Některé školy navíc pořádají třídní nebo školní projekty a časté exkurze. Učitelé hledí především na aktivitu žáků, vybírají metody a formy výuky, které žáky učí tvořivosti, samostatnosti, komunikativnosti a spolupráci.

Výuce místního regionu se věnují školy zejména v 8. ročníku v rámci učiva o České republice. Na ZŠ J. K. Tyla se místnímu regionu věnují v ročníku 9, ale v rámci nových učebních osnov se učivo o místním regionu od příštího školního roku bude vyučovat také v 8. ročníku. Francouzské gymnázium se touto látkou zabývá v kvartě tj. 9. ročníku.

Časová dotace určená k výuce o místním regionu je na všech školách podobná. Problematice zde věnují 6 až 8 vyučovací hodiny. Výjimkou je ZŠ E. Beneše, kde se věnují výuce pouze 2 až 3 vyučovací hodiny a na ZŠ Svobodná časová dotace nebyla uvedena, neboť výuka místního regionu není přímo samostatným učivem. Během těchto hodin učitelé podnikají vycházky do přírody, historického centra města, Prácheňského muzea, průmyslových podniků.

Nejvíce si učitelé stěžují na nedostatek vyučovací hodiny, které by chtěli místnímu regionu věnovat a na neexistující literaturu, která by se přímo věnovala výuce místního regionu Písecka. Proto učitelé čerpají informace z různých materiálů, například z internetových stránek Písecka, prospektů z infocentra, regionální literatury, topografických map Písecka. Důležité jsou také informace, které si žáci obstarávají během samostatných prací.

S výjimkou ZŠ Svobodná na všech zkoumaných školách vyučuje zeměpis aprobovaný učitel s různě dlouhou praxí ve školství od 2 do 32 let. Přesvědčila jsem se, že délka praxe nijak záporně neovlivňuje kvalitu znalostí žáků, neboť žáci vyučujícího s nejkratší dvouletou praxí celkovou úspěšností obhájili 2. místo.

6. NÁVRH VÝUKY MÍSTNÍHO REGIONU PÍSECKA

Obsahem kapitoly šest je vlastní návrh výuky místního regionu. V následujících podkapitolách se podrobněji věnuji vyučovacím metodám a formám vhodným pro výuku místního regionu a časové dotaci věnované tématu, navrhuji školní exkurzi, práci v terénu, třídní geografický projekt a pracovní učebnici.

6.1. VYUČOVACÍ METODY A FORMY VHODNÉ PRO VÝUKU MÍSTNÍHO REGIONU

Při sestavování této kapitoly jsem se snažila vzpomenout si, jak probíhala výuka zeměpisu na základní škole, kterou jsem navštěvovala. Bez dlouhého zamýšlení mi hlavou probleskla frontální výuka. Od této tradiční formy výuky se v poslední době velmi upouští, neboť učitel pracuje s celou třídou najednou, žáci nespolupracují, je často zdrojem nezájmu a pasivity žáků, tudíž frontální formu výuky bych omezila a využívala ji pouze při vysvětlování obtížnější látky žákům.

Zdrojem inspirací vhodných metod a forem výuky se pro mě staly publikace Kühnlová, H., (1997, 2007), Řezníčková, D. a kol., (2008) a nadále jsem čerpala z informací od učitelů z průzkumu na školách. Jelikož je místní region oblastí, kterou žáci dobře znají, učitelé podotýkají, že žáky učivo baví a zajímá. Na základě toho se učitelé snaží vyhnout tradičním metodám výuky a žáky co nejvíce zapojují do průběhu vyučovací hodiny, staví žáky před problémy, které musí řešit, rozvíjí u žáků samostatnost a tvůrčí schopnosti, snaží se o rozvoj osobnosti a v neposlední řadě o prohloubení vztahů mezi žáky a učitelem navzájem. Pro výuku místního regionu se nabízí mnoho metod a forem netradičního pojetí výuky. Jednou z metod, v poslední době velmi populární, je **projektová výuka**. Podrobněji se této formě výuky věnuji v kapitole 6.4.

Dále za důležitou pokládám výuku realizovanou v krajině regionu. Výuka místního regionu úzce souvisí s výukou v terénu. Tuto formu výuky můžeme označit jako **práci v terénu**, na kterou lze pohlížet jako na komplexní výukovou formu, která v sobě zahrnuje různé výukové metody (demonstrace, pozorování, projektová metoda, kooperativní metody,...) a různé organizační formy výuky (vycházky, terénní cvičení, školní výlety a exkurze) přičemž těžiště spočívá v práci v terénu. Právě v současné době je trend vyučovat geografii v blízkém okolí školy, kde je možno využít osobní

zkušenosti žáků, získávat zážitky a zkušenosti z „reálného“ výzkumu. V rámci terénního cvičení si žáci procvičují zejména určité odborné geografické dovednosti spojené s orientací v terénu, získávání informací v terénu, *práce s mapami a plány území*, mapování ploch, vytvářejí si určité návyky a postoje jako dodržovat stanovená pravidla chování v terénu, chovat se šetrně k přírodě aj. Tento způsob výuky tak umožňuje osvojit si určité dovednosti i mnohé kompetence deklarované v RVP ZV. Řezníčková, D. a kol., (2008).

Vhodnými, nýbrž časově náročnými organizačními formami výuky jsou různé *návštěvy muzeí, galerií, historických, kulturních a technických památek*. V neposlední řadě je nutné u žáků pěstovat základní návyky nezbytné pro samostatnou práci a organizaci vlastního bádání. Tento způsob se dá rozvíjet při poznávání místní krajiny *vyhledáváním, tříděním a zpracováním informací* z publikací získaných z infocentra, městského úřadu, internetu a návštěv různých institucí. Žákům je možno nabídnout mnoho přitažlivých témat týkajících se místní oblasti s významným hodnotovým smyslem, které se dají využít k realizaci *debaty (diskuse)*. Obsahově se dají využít témata z oblasti životního prostředí, řešení trvale udržitelného rozvoje, globální problémy, znečištění krajiny v okolí školy. Skupiny žáků či jednotlivci diskutují v zájmu dosažení nějakého rozhodnutí. Velmi zajímavou se může stát i *beseda* s významnou osobností regionu (pamětník, kronikář, místní výtvarník, spisovatel nebo starosta).

K tomu, aby se mohly realizovat výše uvedené metody a formy výuky, je zapotřebí naplánovat si potřebný čas, věnovaný výuce místního regionu. Časová dotace pro výuku této problematiky bývá na různých školách odlišná. Z průzkumu jsem zjistila, že v průměru se v hodinách zeměpisu tématu věnuje 6 až 8 vyučovacích hodin. Jelikož se na místní region naráží i v jiných vyučovacích předmětech především patřících do vzdělávacích oblastí Člověk a příroda a Člověk a společnost, čas věnovaný učivu je ve skutečnosti delší.

Tématu bych se věnovala v rámci výuky geografie České republiky v 8. ročníku základních škol respektive tercii gymnázia. Navrhuji minimálně 9 vyučovacích hodin. V těchto hodinách není započtena doba věnovaná exkurzi, práci v terénu ani třídnímu geografickému projektu. V navržených 9 hodinách bych první hodinu věnovala žákům a nechala je vyslovit co nejvíce jejich okamžitých pojmů, nápadů a názorů, které se jim vybavují v souvislosti s místním regionem. Hodina by se tak dala vést metodou *brainstormingu*, kterou pokládám také za velmi vhodnou k dané problematice. První

hodina by se stala zároveň hodinou motivační, která by u žáků vyvolala chuť se učit, řešit nové situace a stimulovala jejich poznávací schopnosti.

Následující hodina by se týkala vymezení polohy regionu, geologické stavbě a povrchu. Třetí hodina by byla zaměřena na témata vodstvo a podnebí. Čtvrtou hodinu bych věnovala půdám, rostlinstvu a živočišstvu, i když tato témata by se dala zrealizovat i v hodině přírodopisu. Za důležitou pokládám ochranu přírody, které bych věnovala samostatnou hodinu. Šestá vyučovací hodina by se týkala obyvatelstva. Následující hodina by žáky blíže seznámila s průmyslem a zemědělskou činností v regionu. Osmá hodina by byla věnována dopravě a službám a poslední devátá hodina cestovnímu ruchu v regionu.

Poznávací exkurze na kolech je navržena na jeden celý den od 8:00 – 17:00 hodin a konala by se v květnu nebo červnu. Časový plán práce v terénu je odhadován na 6 hodin. Třídní geografický projekt by byl žákům zadán již na začátku školního roku, aby měli dostatečný čas pro jeho zpracování. Jedna až dvě vyučovací hodiny by na konci školního roku byly vymezeny na výslednou prezentaci výsledků projektu. Především ale záleží na každém učiteli, jak se sám rozhodne, kolik času a kdy se bude tématu v průběhu školního roku věnovat.

6.2. NÁVRH ŠKOLNÍ EXKURZE

Název exkurze: *Kolem Písku na kole aneb „Cesta k Protivínu“*

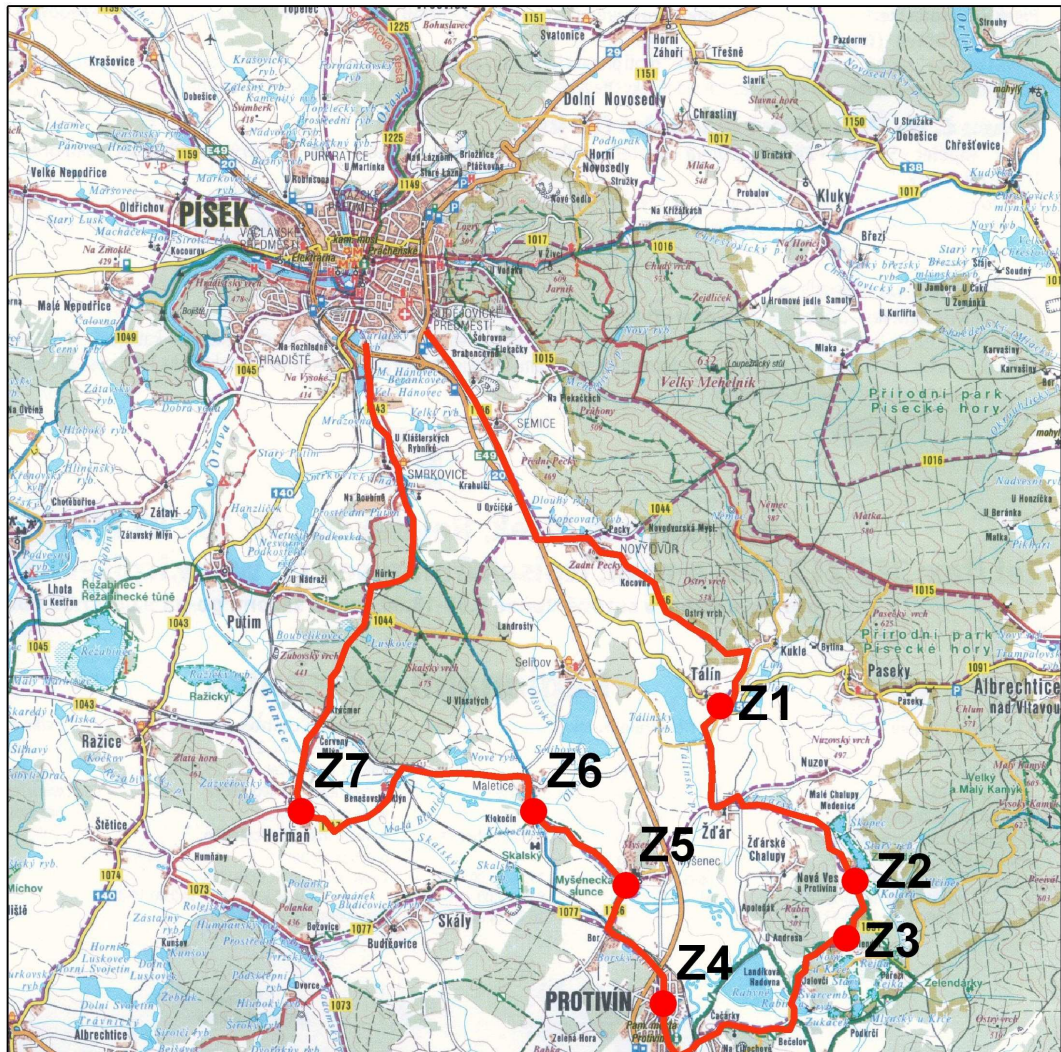
Popis trasy: Celodenní exkurze (8:00 – 17:00 hod.) na jízdních kolech je navržena pro žáky 8. případně 9. ročníku, respektive tercii nebo kvartu víceletých gymnázií. Trasa je dlouhá 43 km a konala by se v květnu nebo červnu.

Exkurze není zaměřena pouze zeměpisně, ale žáci se dozví i něco z historie, literatury a přírodopisných prvků regionu. Trasa začíná v Písku u Kamenného mostu a vede po cyklotrase 1146 směr Protivín. Dále je nutné se držet cyklotras 1015 a 1017. Tyto trasy dlouhé 2,5 km nás vyvedou z centra města a zavedou k Zemskému hřebčinci. Následujících 9 km trasy vede přes obce Semice, Nový Dvůr, Kukle a Tálín. V obci Tálín by se uskutečnila první zastávka na břehu *Tálínského rybníka*. Na rozcestí ve vsi u autobusové zastávky, se vydáme doleva následujících 4,5 km po cyklotrase 1091 přes obce Žďár a Novou ves, kde budou žáci upozorněni, že jedou po tzv. „Zemské cestě“, která byla vybudována již v 18. století, a že se jedná o zbytek tehdejší velice moderní cesty tzv. „Landstrasse“. Jednalo se v podstatě o jakousi dálnici, která spojovala jihočeská města s městy rakouskými. Časem však cesta přestala vyhovovat a tak se brzy stala silnicí místního významu a rychle upadla v zapomnění.

Druhá krátká zastávka by se mohla uskutečnit právě v *Nové Vsi*, kde se nachází ohrada s lesní zvěří. Okolní louka by posloužila jako odpočinkové místo pro žáky a přitom by mohli pozorovat některé druhy lesní zvěře. V ohradě jsou chováni daňci evropští, mufloni, jeleni lesní, srnci obecní a prasata divoká. 1,5 km od Nové Vsi se nachází krajinářská přírodní památka *Zelendárky*, která by na trase tvořila třetí zastávku. Následující 4 km bychom projeli rozcestí Bečelov a Čačarky až bychom vjeli do města Protivín. V *Protivíně*, kde mají žáci půlku trasy za sebou, by se uskutečnila zastávka číslo čtyři s odpočinkem a občerstvením. 3 km od Protivína po cyklotrase 1147 leží obec Myšenec. V ní se nachází přírodní památka *Myšenecká slunce*, u které by se uskutečnila pátá zastávka. Na 27. km trasy by se žáci podívali na renesanční *tvrz Klokočín*. Odtud, po mostě přes řeku Blanici, se vydáme do Maletic přes Benešovský Mlýn a na 33. km trasy navštívíme obec *Heřmaň*, kde se uskuteční poslední sedmá zastávka. Od Heřmaně se vydáme po červené turistické značce, na rozcestí ve vsi doprava, dále přes železniční přejezd a most přes Blanici, okolo

Červeného Mlýna až do polesí Hůrky. Z polesí Hůrky máme před sebou posledních 8 km. Z Hůrky po červené turistické značce se po 1 km ocitneme na lesní křižovatce a dále pokračujeme po cyklotrase 1043 ven z lesa, na rozcestí doleva a z kopce do Smrkovic. Ze Smrkovic pojedeme rovně směr Písek, okolo nádraží, k řece Otavě a ke Kamennému mostu. Zde je cíl naší exkurze.

Mapa trasy:

— Trasa stezky

● Plánované zastávky

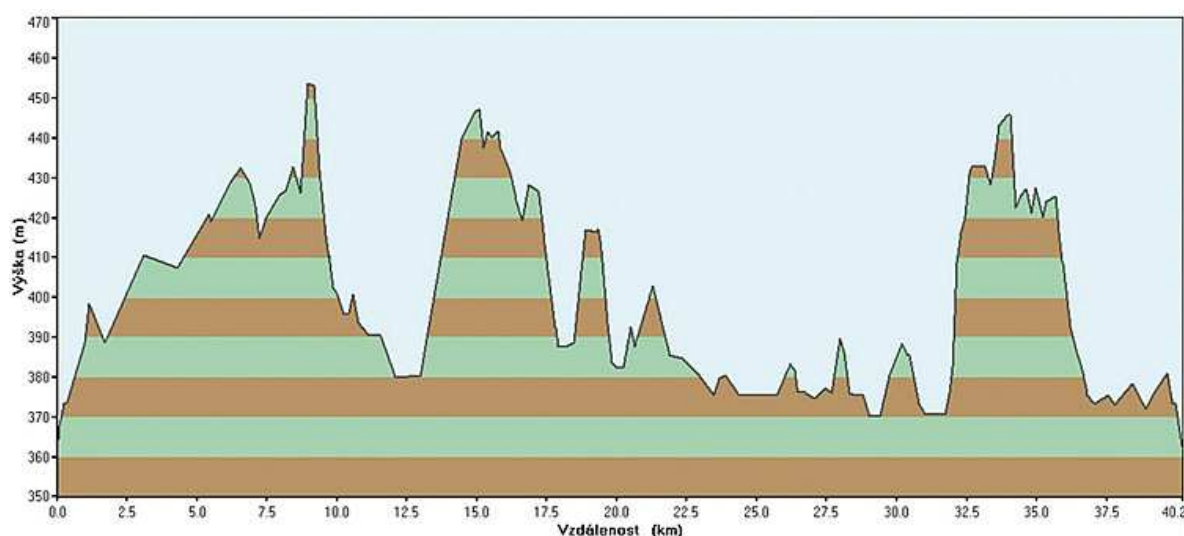
- Z1-Talín
- Z2-Nová Ves
- Z3-Zelendárky
- Z4-Protivín
- Z5-Myšenec
- Z6-Klokočín
- Z7-Heřmaň

0 1 2 4 km

Poznámky:
 mapový podklad-Mapový list Kolem Písku na kole (Copyright SHOCART)
 trasa-Kolem Písku na kole
 (propagační materiál Infocentra Písek)

Výšková členitost trasy:

Zdroj: www.icpisek.cz

Charakteristika jednotlivých zastávek

začátek trasy:

Kamenný most v Písku

Obr. 1

První zastávka má spíše historický charakter, ale jelikož se jedná o symbol, dominantu města a nejstarší kamenný most v Česku, neměli bychom tuto část trasy opomenout. Podle pověsti se most neoficiálně nazývá Jelení, neboť bylo rozhodnuto, že se bude jmenovat podle toho, kdo jako první přes něj přejde na druhý břeh řeky, a byl to právě jelen. Most byl vybudován zřejmě ve třetí čtvrtině 13. století během vlády Přemysla Otakara II. Byl důležitou spojnici na „solné stezce“, která spojovala baltské oblasti se středomořím. Most je dlouhý 109,75 m včetně zdí na levém předmostí a široký 6,25 m. Stojí na šesti pilířích a je tvořen sedmi oblouky. Šest oblouků je polokruhových o průměrné šířce 8 metrů, sedmý segmentový je široký 13 metrů. Výška mostu nad hladinou řeky kolísá kolem pěti a půl metru. V srpnu v roce 2002

zasáhla Čechy ničivá povodeň. I v Písku se hladina řeky zastavila až na 9 metrech a most se ocitl zcela pod vodou, pouze sochy vyčnívaly nad hladinu. Samotný most přivaly vody vydržel, bohužel pod hladinou řeky zmizela jedna ze soch andělů ze sousoší sv. Jana Nepomuckého. Zatímco hlavní dominanta mostu „kříž s Kristem“ ničivé povodně vydržel, v roce 2007 jej orkán Kiryll strhnul do řeky. Naštěstí se našel o několik metrů dále téměř v nepoškozeném stavu. Jelikož most přemostňuje řeku Otavu, je třeba zmínit základní údaje o této řece. O Otavě se hovoří jako o zlatonosné řece v jižních Čechách. Řeka Otava je levostranným přítokem řeky Vltavy. Do Vltavy se vlévá pod hradem Zvíkovem v okolí Orlické přehrady. (viz obr. 2) Vzniká soutokem řek Křemelné a Vydry u Čeňkovy Pily na Šumavě. Řeka protéká městy Sušice, Horažďovice, Strakonice,

Obr. 2

Písek a vlévají se do ní řeky Lomnice a Blanice. Délka jejího toku měřená od pramenů Vydry činí 133 km. Řeka odvodňuje území o rozloze téměř čtyři tisíce kilometrů čtverečních.

zastávka č.1

Tálínský rybník

Když přijíždíme od Písku do obce Tálín už z dálky je vidět modrá hladina Tálínského rybníka. Tálínský rybník s rozlohou 52 ha má dvě hráze, které zadržují v mělké lučinaté kotlině vodu. Nepříliš vysoké hráze jsou zpevněné staletými duby. Uprostřed rybníka je malý ostrůvek. Jeho zakladatel není znám, byl to zřejmě někdo z rožmberských rybníkářů. Rybník obhospodařuje Školní rybářství Protivín. Jedná se o rybník chovný,

Obr. 3

který není určen k rekreaci, ale turisty je hojně navštěvován. Tálínský rybník je známý především z písně „Už se ten Tálínský rybník nahání“. Píseň složili dva zamilovaní mládenci z nedalekých Maletic, kteří chodili za dcerou tálínského baštýře. Je tomu již necelých dvě stě let. Píseň zlidověla a zpívá se dodnes.

zastávka č.2

Nová Ves

Nová Ves u Protivína je vesnice tvořena malou návší s kapličkou uprostřed. Nenajdeme zde žádné historické ani přírodní památky, ale když už Novou Vsí projíždíme, byla by škoda nezastavit se u místní ohrady s lesní zvěří a neurčit si jednotlivé druhy chované zvěře. Žáci mohou použít znalosti z hodin přírodopisu, jednotlivé druhy zařadit do systému a charakterizovat. V ohradě je chováno velké stádo *daňka evropského*, patřící do řádu sudokopytníci, čeledi jelenovití. Od jelena se liší především rozvětveným lopatovitým parožím.

Obr. 4

Obr. 5

Další druh v ohradě patřící to stejného řádu i čeledi je *jelen lesní*. Jelen lesní patří mezi největší zástupce své čeledi, Nejtypičtějším znakem pro samce jsou parohy tvořeny kostí.

Jak jelen tak i daněk každoročně, obvykle na konci zimy, své paroží shazují a na jaře rostou opět parohy nové. Velká stáda tvoří *moufloni* z řádu sudokopytníci, čeledi turovití. Charakteristickým znakem samců tohoto živočišného druhu jsou zahnuté rohy - toulce.

Obr. 6

zastávka č.3

Zelendárky

Třetí zastávka je významná především z hlediska biogeografického. Přírodní památka Zelendárky chrání soustavu deseti rybníků mezi Medenicí a údolní nivou řeky Blanice, včetně komplexu břehových porostů. Rybníky leží v nadmořské výšce 388 až 439 m v ploché terénní sníženině na jihozápadním úpatí Mehelnické vrchoviny. Mezi názvy rybníků patří Skopec, Čejka, Uhcánek, Zukáček aj. V horninovém podloží převažuje

žulorula, do severní části zasahuje migmatit. Půdním pokryvem je vesměs pseudoglej a glej. Jedná se o ukázkou harmonické krajiny složené z přírodních prvků i objektů uměle vytvořených člověkem, jako jsou rybníky a lidová architektura. Soustava nepravidelně rozptýlených drobných rybníků zvyšuje estetickou hodnotu zdejší krajiny. Rybníky jsou obrostlé zachovalými porosty rákosin a vysokých ostřic. Rybníční soustava poskytuje vhodné životní

prostředí pro mnoho vodních rostlin a živočichů. Z vodní květeny jsou zde hojné rostoucí orobince, skřípince, ostřice, vzácné druhy srstnatec májový, tuřice blešní i vzácná jediná dosud přežívající populace mechu prameničky chabé a mnoho dalších. Hnízdí tu běžné druhy vodních ptáků i populace obojživelníků a brouků jsou velmi početné.

zastávka č.4

Protivín

Při této zastávce bychom se krátce seznámili s historií města a jelikož je město známo především díky pivu, zmíníme se i o zdejším Městském pivovaru Platan. Protivín vznikl někdy kolem roku 1260 jako tvrz a vesnice u řeky Blanice. Svoje jméno Protivín dostal po svém držiteli Protivovi. V listinách je Protivín zmiňován až od roku 1282. Králové Karel IV. a Václav IV. spravovali město vlastními správci. V následujících staletích došlo k vystřídání celé řady majitelů a roku 1711 se stal

Obr. 8

Protivín majetkem knížete ze Schwarzenbergu. V srpnu roku 1899 byla obec Protivín povýšena na město. Z významných objektů města je třeba zmínit gotický zámek ze 14. století na konci náměstí, ve kterém mimo jiné pobýval spisovatel Eduard Bass, který zde psal svůj román Cirkus Humberto. Mezi další významné osobnosti z Protivína patří český básník Jiří Kolář, který odsud přímo pocházel.

To by byla krátká zmínka o historii města a nyní se přesuneme k pivovaru Protivín. Schwarzenberský pivovar byl založen již roku 1598 a býval největším pivovarem Prácheňska. Název pivovaru Platan vznikl podle trojřadě platanové aleje vedoucí ke

vchodu do pivovaru. V nedávné době byl ale podnik donucen rapidně zredukovat počet svých zaměstnanců v důsledku rozšíření ostatních značek piva z celé ČR po území celého státu, tedy i do jižních Čech, což mělo vliv na snížení spotřeby, a tím i výstavu protivínského piva.

Obr. 9

Protivínem protéká řeka Blanice, která je pravostranným přítokem Otavy, do které se vlévá nedaleko obce Putim asi 5 km jižně od Písku. Pramení ve výšce 960 m nad mořem asi 15 km jihozápadně od Volar. Na horním toku protéká kopcovitou krajinou s četnými hluboko zaříznutými kaňonovitými údolími. U Husince byl tok řeky přehrazen hrází Husinecké přehrady, za níž vzniklo jezero sloužící jako zásobárna pitné vody pro Prachatice. Na středním toku se údolí Blanice rozevírá a stává se mělkým. Dolní tok plyne již zcela otevřenou krajinou až k soutoku s Otavou. Délka toku řeky činí 93,3 km s plochou povodí 860,5 km².

zastávka č.5

Myšenecká slunce

Zastávka v obci Myšenec seznamuje žáky s výjimečným geologickým jevem, který mohou v této lokalitě pozorovat. Jedná se o přírodní památku Myšenecká slunce, kterou tvoří drobný sklaní

Obr. 10

žulový výchoz s paprscitými shluky krystalů turmalínu ve tvaru slunce. Horninový podklad tvoří porfyrická amfibol-biotická žula s drobnou žílou pegmatitu o mocnosti 2-3 cm. V základní hornině pegmatitu vznikly při tuhnutí sloupcovité krystaly minerálu turmalínu, uspořádané do vějířovitých nebo paprscitých shluků. Turmalín je nerost s různým zbarvením. Jeho nejběžnější formou černou a neprůhlednou formou je skoryl, vyskytující se právě v turmalínových sluncích v Myšenci. Chráněné území leží u domu č.p. 28 v zadní části obce, ale nejlépe vyvinutá turmalínová slunce se vyskytují mimo chráněné území v zahradě domu č.p. 76. Obec Myšenec je známá i z dějepisného hlediska. Již od pravěku patřilo toto místo k nejčastěji osídleným

částí jižních Čech. V obci dále nalezneme pozůstatky gotického hradu, který zde ve 13. století založili Přemyslovci a gotický farní kostel sv. Havla z konce 12. století.

zastávka č.6

Tvrz Klokočín

Tvrz Klokočín je dominantou kraje. Je tvořena přízemní budovou původního dvorce

Obr. 11

(doložena 1401) a patrovou budovou vlastní tvrze (1565). Původní výrazně goticko – renesanční styl byl ovlivněn po roce 1711 přístavbou hospodářských budov. Na konci 60. let 20. století se tvrz stala kulisou filmu Františka Vlácil Markéta Lazarová. Dnes je ve stavení umístěna Galerie „Radost“, která nabízí stálou výstavu

výtvarných prací žáků ze škol měst Písku, Protivína a Vodňan. V současné době je soukromým majetkem

zastávka č. 7

Heřmaň

Obr. 12

Další zastávkou je Heřmaň, která má literární zaměření, neboť se zde narodil a našel tu i místo posledního odpočinku básník *Jan Čarek* (1898 – 1966). Vzpomínky na rodnou ves se staly základem jeho básnické tvorby. Jeho dílo tématicky čerpá především z prostředí

venkova, přírody a techniky, patří mezi výrazné představitele českého ruralismu a zejména se proslavil literaturou pro děti.

Obr. 13

V Heřmani je pohřben i filmový dramatik a režisér *Václav Krška* (1900 - 1969). Jeho umělecky nejcennější filmy *Stříbrný vítr* a *Měsíc nad řekou* natočené na motivy děl Fráni Šrámka.

Činnost žáků:

Při této exkurzi budou muset žáci vynaložit jednak fyzickou zdatnost, aby zvládli dorazit do cíle, a také prokázat řadu vědomostí, které si budou muset předem připravit. Jelikož je trasa náročnější na vzdálenost, zúčastní se jí pouze žáci s dobrým zdravotním stavem. Náročnost trasy je střední, ale exkurze je plánována na celý den od 8:00 – 17:00 hod, tudíž je i dostatek času na odpočinkové zastávky. Hlavní tři zastávky bych navrhla v Nové Vsi, Protivíně a Heřmani, kde by žáci měli možnost si odpočinout, občerstvit se a nabrat nové síly. Celkově se na trase uskuteční 7 zastávek, na kterých žáci budou splňovat zadané úkoly. Podle potřeb žáků je možné na trase uskutečnit další odpočinkové zastávky. Jelikož se exkurze plánuje především kvůli tomu, aby žáci poznali nové oblasti v okolí a tudíž se i blíže seznámili s regionem ve kterém žijí, k vymezeným objektům, které budeme po cestě sledovat si předem připraví vlastní povídání a seznámí své spolužáky s danou lokalitou. Exkurzi by vedli dva vyučující a navrhovala bych jí cca. pro 20 až 25 žáků. Žáky bych rozdělila do 8 skupin a každá skupina by si připravila referát, který by se týkal dané zastávky. U každé zastávky by žáci dostali otázku na zamyšlení, která je v činnosti vyznačena tímto symbolem. V průběhu by si žáci psali poznámky a poté z exkurze vypracovali buď stručnou seminární práci, plakát, portfolio nebo prezentaci.

začátek trasy: Místo, kde bychom se v 8:00 hod. všichni sešli, by bylo u Kamenného mostu v Písku. Zde by nás první skupinka žáků seznámila krátce s historií mostu a druhá skupinka se základními údaji o řece Otavě a povodněmi, které v roce 2002 zasáhly region.

V jakém ročním období mají naše řeky nejvyšší vodní stavy a proč?

Zamyslí se, co způsobuje znečištění vod.

zastávka č.1: Úkolem skupinky žáků by bylo zjistit základní údaje o Tálínském rybníku, jeho velikosti, stavbě a historii založení. Vzhledem k lidové písni vázající se k tomuto rybníku, lze navázat i na hudební výchovu a seznámit se s vznikem této lidové písně.

Jaké funkce plní rybník v krajině?

Jaké rostliny a živočichy, které znáš z přírodopisu, můžeš pozorovat u rybníku?

zastávka č.2: Tato zastávka má spíše odpočinkový charakter, během ní si ale žáci mohou prohlédnout lesní zvěř a určovat druhy žijící v ohradě v Nové Vsi.

Víš jaký je rozdíl mezi sudokopytníky a lichokopytníky? Uveď nějaké zástupce obou skupin!

zastávka č.3: Skupinka žáků, která si vzala tuto lokalitu na starosti, nás seznámí s tím, co všechno je vlastně chráněno přírodní památkou Zelendárky, jak se jmenují rybníky v chráněném území a kolik jich je, jaké horniny a nerosty tvoří podloží oblasti a které půdy zde převažují, které rostliny jsou v oblasti chráněné a jací se zde vyskytují živočichové.

Jaký je rozdíl mezi rybníkem a jezerem?

Co jsou půdní druhy a půdní typy?

Který půdní typ se nejvíce vyskytuje v našem regionu?

zastávka č.4: Po 22 km jízdy se dopravíme do města Protivín. Pátá skupinka žáků si připraví informace o historii města a obyvatelstvu. Šestá skupinka nás seznámí s místním pivovarem Platan, jeho historií a současnou výrobou a dále se základními údaji řeky Blanice, kolem které vede část naší trasy.

Vyjmenuj, jaké funkce plní město.

Které druhy dopravy se provozují na území tohoto města?

zastávka č.5: Úkolem žáků bude seznámit spolužáky s geologickým jevem Myšenecká slunce, který budou moci při této zastávce pozorovat. Především upozornit, že se jedná o přírodní památku, kde se nachází a jaký horninový podklad a nerost památku tvoří.

Znáš ještě nějakou přírodní památku nebo chráněné území na Písecku?

zastávka č.6: Zastávka č.6 se týká tvrze Klokočín, o které nám žáci zjistí informace z minulosti i současnosti a k jakým účelům byla tvrz využita.

Kdo napsal literární dílo Markéta Lazarová?

zastávka č.7: během této zastávky v Heřmani zabrousíme do literatury a seznámíme se s básníkem Janem Čarkem a filmovým dramatikem a režisérem Václavem Krškou a s jejich uměleckými díly. Poslední osmá skupinka žáků si předem připraví povídání o zmiňovaných osobnostech a vztahu, který je spojuje s obcí Heřmaň.

Jaký význam má cyklostezka?

6.3. PRÁCE V TERÉNU V MÍSTNÍM REGIONU

Naučná stezka „CESTA DRAHOKAMŮ“

Trasa naučné stezky **Cesta drahokamů** začíná v Písku na Americe za dětským domovem a po 6,5 km se dostaneme k Živci, což je poslední zastavení této trasy. Stezka je zaměřena zejména na seznámení s geologickou stavbou krajiny, prostřednictvím informačních tabulí seznamuje se zajímavostmi přírody živé i neživé, s lesnickou činností v oblasti Píseckých hor a s jejich flórou a faunou. Na stezce je 21 zastavení osazených informačními panely. V terénu je její trasa vyznačena obvyklým ochranným značením - zelenobílými ochrannými "psaníčky". Na trase je téměř polovina informačních tabulí věnována rostoucím významným dřevinám. Jelikož je práce v terénu zaměřena především zeměpisně, jednotlivé druhy dřevin nepopisují, ale pro úplnost trasy je zmiňují. V terénu budou mít žáci příležitost si k jednotlivým dřevinám přečíst zajímavosti z informačních tabulí. Nabízí se zde však využití těchto informací v rámci mezipředmětových vazeb s přírodopisem.

Nejvhodnější roční doba pro realizaci cvičení je v květnu nebo červnu. Po dešti a v zimním období je stezka obtížně schůdná. Terénního cvičení se zúčastní všichni žáci 8. ročníku. Časový plán je odhadován na 6 hodin, tudíž předpokládaný návrat je kolem 14:00 hod. Aby exkurze nebyla brána jako pouhý výlet do přírody, žáci na stezce budou vykonávat dílčí úkoly (označeny tímto symbolem), které učitel zadá. Třídu bych rozdělila do šesti skupin po cca 4 až 5 žácích podle jejich počtu ve třídě. Za každé správně splněné úkoly budou žáci obodováni a skupina, která dosáhne nejvyššího počtu bodů, bude odměněna jedničkou.

Cílem tohoto cvičení v terénu místní krajiny je, aby se žáci blíže seznámili s okolím své školy, bydlištěm a jeho zvláštnostmi, dokázali se orientovat v terénu, aplikovali v terénu praktické postupy při pozorování, zobrazování a hodnocení krajiny, dodržovali zásady bezpečného pohybu a pobytu ve volné přírodě. Součástí práce jsou i vypracovaná možná řešení úkolů označena rámečkem se symbolem kniha, která mohou učitelům sloužit jako metodická příručka.

Význam terénního cvičení a jeho využití v další výuce

Význam terénního cvičení především spočívá v názorném poznání a rozvíjení praktických dovedností. Praktická činnost je zaměřena na práci s mapou, buzolou, metody orientace v terénu a zároveň je kladen důraz na rozvíjení obecnějších kompetencí: komunikace, spolupráce ve skupině, zpracování a prezentace výsledků. Žáci se učí zásadám správného chování v přírodě, nutnosti její ochrany, rozvíjí se žákova schopnost estetického vnímání krajiny.

Žáci blíže poznají okolní krajinu, významné objekty z fyzické tak socioekonomické sféry, na což lze navázat v další výuce (např. významné přírodní objekty, průmyslové závody, vodní plochy aj.). Nabízí se také možnost integrace s ostatními předměty, zejména přírodopisem (rostlinstvo, živočišstvo, nerosty), dějepisem (památník z 1. sv. války), výchovou k občanství (kulturní zvláštnosti regionu).

Mapa naučné stezky „CESTA DRAHOKAMŮ“

Zdroj: informační tabule naučné stezky „CESTA DRAHOKAMŮ“

Jednotlivá zastavení a činnost žáků:

1. Amerika

Výchozí bod začíná na Americe. Amerika je název pro lesy nad Pískem na západním svahu přírodního parku Písecké hory, původně nazývány Vyhlídky. Z vrcholu je nádherný výhled na město Písek a do okolní krajiny. Z informační tabule se žáci dozví stručnou historii příměstské části Amerika.

 Úkol, který by žáci měli za povinnost splnit, by bylo ve vymezeném čase cca 5 minut vypsat významné objekty v krajině: rybníky, průmyslové podniky, školy, historické památky aj. s přesným názvem. Za každý správný pojem získá skupinka žáků 1 bod.

 Z daného bodu se dá konkrétně vidět Základní škola T. Šobra, železniční trať, nová výstavba rodinných domů, sídliště M. Horákové, Zemský hřebčinec Písek, Hradišťský vrch,...

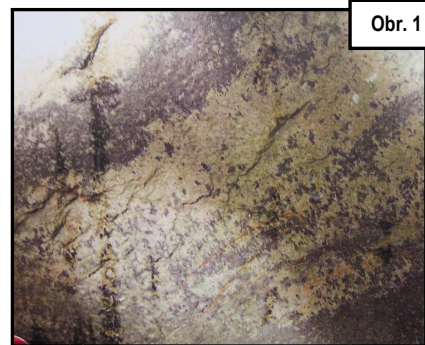
2. Trnovník bílý – akát

 Porovnej geografický pohled na krajinu s pohledem “běžného člověka“. V čem je geografický pohled výjimečný? Za každý smysluplný návrh uděluji 1 bod.

3. Turmalínové skvrny

Žuly píseckého okolí často obsahují tmavý minerál zvaný turmalín. Na pravé straně lomu jsou turmalínové skvrny vzniklé po utužení horniny, kdy vystupující turmalín zaplňoval plochy puklin.

 Žáci by měli za úkol zjistit z informační tabule k čemu se tyto hrubozrnné žíly s turmalínem kdysi používaly a jak byly opracovávány. Celkově za kompletní odpověď mohou žáci získat 2 body.

Obr. 1

 Hrubozrnné žíly s příměsí turmalínu se používaly k výrobě koryt a kamenek. Kameníci vyhlédnuté kameny opracovávali přímo na místě výskytu v lesních porostech.

4. Douglaska tisolistá

5. Borovice černá

6. Habr obecný

 Další možností jak získat body bude, když se žáci zamyslí nad otázkou „ Jakou funkci plní lesy?“ a napíší co nejvíce správných možností. Za každou správnou funkci získá skupinka žáků 1 bod.

 Přirozený životní prostor rostlin a zvíře, místo produkce dřeva a ostatních lesních produktů, produkce kyslíku, rekreační prostor pro člověka, ochrana proti škodlivým vlivům např. eroze, hluk, povodně aj.

7. Jilm habrolistý

8. Buk krvavý

 V této části trasy si žáci vyzkoušejí pochod podle azimutu. Na mapě si zaměříme azimut k cíli. Na kotouči buzoly nastavíme otočením stupnice požadovaný úhel pochodu. Nastavenou buzolu vezmeme do ruky, otáčíme celou buzolou tak, aby střelka byla rovnoběžná s ryskami kotouče. Jakmile se nastaví, podélná osa buzoly ukazuje k cíli. V tomto směru si zapamatujeme nějaký opěrný bod, ke kterému musíme dojít. Když k němu dojdeme, zaměříme si nový opěrný bod. A tak bod od bodu pokračujeme k cíli cesty.

9. Přírodní divadlo

Na počátku 20. století na svažitém palouku stálo divadlo. Pro poměrně velkou vzdálenost od města zájem o divadlo netrval dlouho. Vzhled divadla se postupně změnil a palouk zůstává jen vzpomínkou na dobu, kdy se zde divadlo hrávalo. Nyní jsou k vidění ještě stupně ve svahu, které sloužily jako sedadla, a na dolním konci palouku je dosud patrné jeviště. Nad přírodním divadlem jsou zbytky kamenného základu, které sloužily jako podstavce pro šibenici veřejného popraviště.

Obr. 2

V blízkosti se také nachází oválný kámen s letopočtem 1919 – 1994 , který připomíná 75. výročí založení skautingu v Československu.

 Pokud nemáme hodinky a chceme si zjistit orientační čas, můžeme si vytvořit nouzové sluneční hodiny. V prostoru 1x1 metr pomocí kamínků vyneseme světové strany a do jejich průsečíku vpíchneme delší rovný klacík, přivážeme k němu provázek a ve směru východ - sever –západ narýsujeme půlkruh, který odhadem rozdělíme na 12 stejných dílů. Na který díl míří stín tyče, tolik je přibližně hodin.

10. Pomník z 1. světové války

Pomník symbolizuje vzpomínku na 1. světovou válku, který nechal postavit v roce 1915 lesmistr Karel Knapp s letopočty 1914 a 1915. V průběhu války byly do kamene vytesány letopočty 1916, 1917 a 1918. Letopočty vyjadřují válečný konflikt probíhající od roku 1914 do roku 1918.

 Na tomto stanovišti by žáci měli za úkol vymyslet co nejvíce metod, kterými se lze orientovat v krajině. Za každou správnou metodu získá skupinka žáků 1 bod.

 Orientace podle polohy Slunce, orientace v noci podle Polárky , podle busoly, mapy, hodinek. V přírodě se dále můžeme orientovat podle přírodních jevů, kterými můžou být: u jednotlivě stojících stromů jsou bohatší větve na jižní straně, letokruhy na pařezech stromů stojících osaměle jsou na jižní straně širší nežli na straně severní, kůra bříz je na jižní straně světlejší a pružnější než na straně severní, mravenci budují svá obydlí na jih od nejbližšího pařezu nebo stromu, jižní strana mraveniště je pozvolnější a severní strmější, jahody a jiné plodiny se na jižní straně zbarvují dřívě, sníh roztává dřívě na jižních svazích, otvory pro včely v úlech jsou obráceny k jihu, lišejníky na kmenech stromů narůstají více na severní straně, nebo pomocí lidského díla například katolické kostely jsou obvykle stavěny tak, že oltářní část směřuje na východ.

11. Přírozená obnova lesa

12. Jedle bělokorá

13. Olšina

 Jedna z metod, jak můžeme určit světové strany, je podle polohy Slunce na obloze. Žáci by se s touto metodou měli nejenom seznámit teoreticky, ale také si ji vyzkoušet prakticky. Proto další činností žáků bude naučit se orientovat v krajině podle Slunce a hodinek, kdy správně jdoucí hodinky otočíme tak, aby malá ručička směřovala ke Slunci. Rozpůlíme úhel mezi malou ručičkou a dvanáctkou. Osa úhlu směřuje k jihu.

14. Opuštěný vápencový lom

Obr. 3

Odbočíme-li z hlavní cesty trasy doprava, dostaneme se k opuštěnému vápencovému lomu, který se nazývá „Za Dudáčkem“. Po vytěžení ložiska kvalitního vápence byla těžba ukončena. Z tabule se dozvíme, že v okolí lomu našel známý písecký mineralog prof. A. Krejčí jako první v Čechách minerál afinit. Také zde byl nalezen titanit, chondroit a také pěkné krystaly granátu. V lomu roste mnoho vápnomilných rostlin, neboť do půdy se uvolňuje prvek vápník, který snižuje její kyselost.

 V krajině probíhají nejrůznější procesy, které sice většinou přímo nepozorujeme, ale jejich výsledky jsou naopak pozorovatelné velmi dobře. Příkladem může být půdní eroze, jejímž výsledkem jsou erozní rýhy. Najděte příklady dalších procesů, které v krajině probíhají. Snažte se najít příklady procesů ryze přírodního charakteru a procesů vyvolaných činností člověka. Za každý, správně uvedený příklad uděluji 1 bod.

přírodní: fotosyntéza, oběh vody, svahové procesy, fyzikální procesy – šíření zvuku, lom a odraz světla

antropogenní: těžba dřevin, rekreace – projevem jsou např. vyšlapané přírodní cesty, odpočinkové lavičky,...

15. Lesní prameniště

Od vápencového lomu nás cesta zavede na následující stanoviště, a to k lesnímu prameništi, kde vyvěrá pramen potůčku , který jsme již v průběhu trasy přecházeli.

 Nyní si zkusíme odhadovat čas v krajině, proto požádáme žáky, aby si zakryly hodinky a odhadly podle mapky jak asi bude dlouho trvat cesta ze stanoviště 15 do stanoviště 16.

cca 10 minut

16. Písecké hory

Z lesního prameniště vcházíme do komplexu Píseckých hor. Písecké hory byly vždy porostlé lesem. Základem byly přirozené jedlobučiny na ploše cca 4 200 ha, které se v délce 20 km rozkládaly na jihovýchod od města. Celé území Píseckých hor zasahující až k Těšínovu je vyhlášeno Přírodním parkem.

Obr. 4

17. Modřínový porost

18. Živcový lom nad Novým rybníkem

Dále budeme procházet pod svahem vrcholu Kraví hora a Srní Homole. Než ale půjdeme na Kraví horu, Jarník a Srní Homole, sejdeme po naučné stezce k opuštěnému živcovému lomu. Lom byl otevřen koncem 19. století a je zajímavý zejména výskytem silně radioaktivního minerálu písekit. Písekit zarůstá obyčejně do živce, ale i do berylu a turmalínu. Z dalších nerostů se zde nacházel růženín a turmalín.

Další z činností žáků bude měření vzdáleností v terénu. Úkol by žáci plnili v rovinném terénu. Před vykonáváním úkolu by byli seznámeni s metodou, která se v praxi nejčastěji používá. Jedná se o metodu „dvojkroku“, která u dospělého člověka představuje asi 1,5 metrovou vzdálenost. Skupina, která bude mít nejbližší odhad, získá 1 bod.

19. Jarník, Kraví hora a Srní homole

Nyní se už dostáváme na vrcholy Píseckých hor, které spolu tvoří jeden hřeben. Jedná se o vrcholy Jarník, Kraví hora a Srní homole. Název Jarník je spojován s jarní rovnodenností, název Kraví hory spojují historické prameny s pasením krav nebo s tvarem připomínajícím hřbet krávy. Z rozhledny Jarník vysoké 35 m je krásný výhled na všechny strany, výraznou dominantou jsou šumavské vrcholy Boubín a Bobík.

Žáci dobrovolně mohou vyšlápnout 182 schodů a shlédnout okolní krajinu z rozhledny Jarník v nadmořské výšce 606 metrů. Z vyhlídkové plošiny je krásný výhled do krajiny a žákům nabízí výhledy jak na Písecké hory, město Písek, Šumavu tak i částečně na Český les a Příbramsko.

20. Lom U obrázku

Lom U obrázku byl otevřen na podzim r.1883 a těžba zde skončila r.1897. Zprvu zde byla zahájena těžba živce a růženínu. Z lomu je známo přes 35 nerostných druhů.

Obr. 6

Vedle živců, křemene - velké bloky růženínu, krystalů záhnědy, ametystu, křišťálu, citrínu, rozměrných krystalů skorylu a berylu zde byly nalezeny drahokamové odrůdy berylu, písekit, granát, chalkopyrit, pyrit, limonit, molybdenit a další. Po vytěžení nejlépe přístupných ložisek se lom začal zahlubovat. To přineslo potíže se spodní vodou, která začala lom zatápět. Lom má rozměry 30x25 m a hloubku 26 m, přičemž je asi z poloviny zatopen vodou.

 Úkol zní: napište příklady „objektů“, které lze na daném stanovišti zařadit do hydrosféry, pedosféry, biosféry, litosféry, atmosféry, socioekonomické sféry. Každým správným příkladem získáváš jeden bod.

hydrosféra – kaluž, voda v lomu, kapičky tvořící oblačnost,...

pedosféra – půda, zvětralá matečná hornina,...

biosféra – stromy, rostliny, vodní řasy, živočichové,...

litosféra – horninový podklad, oblázky,...

atmosféra – vzduch,...

socioekonomická sféra – komunikace, budova chaty Živec, volejbalové hřiště,...

V okolí chaty Živec si mohou žáci zahrát na geology a hledat minerály, na které je tato oblast bohatá. Vzorek nerostu živce si může každý z exkurze odnést domů, neboť oblast je na živec bohatá a kdo bude mít větší štěstí, může najít i krásný růženín.

Obr. 7

21. Arboretum

Zde končí naše naučná stezka „Cesta drahokamů“. Nacházíme se u chaty Živec, která byla postavena v roce 1933 a byla pojmenována „U moře lesů“, neboť pohled z Jarníku na rozvlněnou krajinu připomíná moře. Od chaty se vrátíme do Písku po málo frekventované asfaltové silnici, která nás přibližně za 30 minut opět zavede na kraj města.

6.4. TŘÍDNÍ GEOGRAFICKÝ PROJEKT

Idea projektového vyučování byla rozvinuta na počátku minulého století známým představitelem americké pragmatické pedagogiky J. Deweyem a W. H. Kilpatrickem jako prostředek demokratizace a humanizace vyučování a školy. Projektová výuka patří v současné době k jedné z nejvíce rostoucích oblastí výukových metod. Obsahově se projekty zaměřují především na poznávání regionu místa školy nebo bydliště žáků, a tudíž je jednou z vhodných metod pro výuku a poznání místního regionu. Podstatou geografického projektu je řešení úkolu, který skutečně existuje nebo by mohl existovat. Projekt dovoluje nejen aktivně zapojit studenta do práce, ale většinou též učí žáky spolupracovat, diskutovat, formulovat názory, řešit problémy, učit tvořit, hledat informace a umožňuje zařadit mezipředmětové vztahy. K vyřešení úkolu žák potřebuje nejen řadu vědomostí a dovedností ze zeměpisu, ale i z dalších učebních předmětů.

Podle **Kühnlové (1997b)** je pro úspěšnou realizaci geografického projektu třeba postupovat podle následujících kroků : a.) Motivační úvod, který seznamuje se smyslem a hlavními cíli úkolu, se situací, která se bude v projektu řešit. Hlavně se snaží probudit u žáků zájem o problém a vyvolat chuť zapojit se do řešení. b.) Rozbor úkolů, možnosti řešení, plán činnosti. V této fázi seznamujeme žáky s podklady (mapy, plánky, data aj.), diskutuje se o způsobech řešení, dochází k vypracování plánu činnosti. c.) Zpracování projektu. Projekt může být zpracováván ve škole, v terénu i ve volném čase žáků. Projekt musí být dobře připraven, realizace by měla být dostatečně flexibilní a je vhodné u starších studentů ponechat určitou volnost zpracování. d.) Shrnutí: prezentace výsledků před třídou, diskuse, návrhy řešení, závěr. Důležité je objasnění řešených problémů, zařazení nových zjištěných skutečností do výsledků řešení a hodnocení práce žáků. e.) Využití projektu. V závěrečné části se žáci sjednotí na určitém řešení a navrhnou opatření směřující k vyřešení problému, k zlepšení situace nebo k upozornění na existující problém. V této fázi jde o aplikaci výsledků do každodenního života.

Geografické projekty zaměřené na místní region nabízejí rozmanité činnosti. Námětem na projekt by mohlo například být: navrhnout umístění hřiště, zpracovat vlastní představu, jak lépe rozmístit obecní zeleň, jak zacházet s odpadem v regionu, zpracovat projekt naučné stezky nebo průvodce městem a mnoho dalších.

Realizace a harmonogram projektu

Projekt, který by mohl nést název „**Procházka Pískem**“ je zamýšlen jako ucelený průvodce městem Písek a je určen pro žáky 9. ročníku základních škol a tercii víceletých.

Projekt je koncipován jako dlouhodobý, neboť projektová metoda svojí náročností vyžaduje více času. Práce by byla žákům zadána již na začátku školního roku, aby měli dostatečný čas pro jeho vyhotovení. Na závěr projektu by jedna až dvě vyučovací hodiny na konci školního roku byly vymezeny na výslednou prezentaci výsledků projektu. Těžiště realizace projektu by bylo v hodinách zeměpisu, ale téma souvisí i s ostatními předměty a podle RVP ZV by projekt mohl zasahovat zejména do vzdělávacích oblastí Člověk a příroda, Člověk a společnost, Jazyk a jazyková komunikace, Informační a komunikační technologie. Věřím, že projekt bude pro žáky zajímavý, že jeho řešení přijmou za svůj osobní úkol a zodpovědnost.

Cíl projektu

Stejně jako kterákoliv jiná činnost, také třídní geografický projekt začíná stanovením cílů, aby bylo od začátku jasné, čeho chceme dosáhnout. „**Procházka Pískem**“ je projekt, jehož hlavním cílem je představit město Písek svým vrstevníkům, rodičům i zahraničním turistům. Úkolem žáků je blíže Vás seznámit s královským městem Písek, nechat nahlédnout do přírodních krás okolí města, seznámit s historickými a kulturními památkami, tradicemi a způsobem života místních lidí. Dalším důležitým cílem projektu je u žáků rozvíjet spolupráci, komunikaci, schopnost řešit dané situace a problémy, a tím rozvíjet klíčové kompetence.

Organizační zajištění projektu

- ✓ **Seznámení s projektem a motivační úvod** – Žáky bych s projektem seznámila již na začátku školního roku. Na vyhotovení projektu by žáci měli přibližně celý školní rok. Projekt by byl zpracováván ve škole, v terénu a především ve volném čase žáků. V průběhu roku bych vymezila každý měsíc část vyučovací hodiny, v níž bych se žáky probrala jejich dosavadní práci a ke konci školního roku, asi v květnu, by byl stanoven přesný datum ukončení a prezentace projektu. Motivační úvod by byl žákům sdělen již při zahájení projektu a v průběhu roku by motivace byla nadále podporována. Motivací by mohla být i určitá samostatnost žáků, že jsou vlastní vůdci své práce,

mohou zasahovat do průběhu a uplatnit své schopnosti, vědomosti, vlastní fantazii a představivost. Motivačně působí i praktický význam projektu, tj. fakt, že ze vzniklého průvodce může čerpat informace domácí i zahraniční veřejnost.

- ✓ **Plán činnosti** – Na vypracování konkrétního plánu činností by se spolu s učitelem měli zapojit z velké části i žáci. Projekt je proces, který se vyznačuje otevřeností, program není striktně stanoven a umožňuje v průběhu jistou flexibilitu. Ve své práci navrhuji pouze příklad schématu řešení projektu, který může být inspirací pro učitele. Projekt je koncipován jako skupina aktivit, které v plné míře budou realizované samostatnými žáky. Žáky 9. třídy bych rozdělila do skupin, přičemž velikost a počet skupit bude odvislý od počtu žáků ve třídě. Projekt bych rozčlenila do čtyř hlavních okruhů: Stručné dějiny Písku, Současné město, Procházky městem a Výlety po Písecku, které by žákům měly sloužit jako pomocné schéma. V této přípravné fázi by nadále byli žáci seznámeni s nejnütnějšími podklady, s plánky a mapami území, zdroji informací a dat a kde tyto zdroje ke zpracování projektu mohou získat. Především by se jednalo o informace získané z publikací Městské knihovny Písek, infocentra a internetových stránek města. V neposlední řadě je důležité, aby žáci dokázali uplatnit své vědomosti a dovednosti z nejrůznějších předmětů a svoji tvořivost. Čím silnější bude žákův prožitek při samostatném poznávání, o to trvalejší a hlubší bude jeho kvalita.
- ✓ **Prezentace výsledků** – Prezentace výsledků by probíhala před žáky a učiteli školy a tvůrci projektu by v ní vyjádřili své zkušenosti, názory a vlastní závěry. Prezentace by mohla probíhat vytvořením jak elektronického průvodce v programu Microsoft PowerPoint, tak zároveň tištěnou formou průvodce například v podobě leporela, které by obsahovalo všechny patřičné části turistického průvodce. V rámci výtvarné výchovy by žáci vyhotovili plakáty na témata jednotlivých skupin, v hodině zeměpisu by k průvodci navrhli kreslenou mapu města s významnými objekty. Konečná fáze tištěného průvodce městem by na základě úspěchu byla umístěna do infocentra a zveřejněna na internetových stránkách města.
- ✓ **Využití projektu** – Na závěr by neměl chybět společný rozhovor o významu a využití projektu. Konečný průvodce městem má různé využití. Může se stát výukovým materiálem pro školy v Písku i jako předloha pro učivo o místním regionu, průvodce se může zveřejnit prostřednictvím článku ve školních nebo místních novinách, může se stát průvodcem pro domácí i zahraniční turisty, začlenit se mezi ostatní průvodce

nabízené v infocentrech a jiných institucích. Tištěný průvodce dále může zdobit školní nástěnky nebo je možnost umístit práci na školní internetové stránky.

- ✓ **Způsob hodnocení** – Při této netradiční formě výuky bych nepoužívala tradiční hodnocení žákova výkonu známkou. Častěji se u projektového vyučování používá hodnocení slovní, které vede až k diskusi jak se žákům pracovalo, s jakými problémy se při zhotovování práce potýkali apod. Můžeme hodnotit celé skupiny nebo i jednotlivé žáky. Předmětem hodnocení by se měly stát hlavně činnosti žáka, jeho postoje, zájem a ochota se angažovat. Především si myslím, že na závěrečném a komplexním zhodnocení projektu by se měli velkou měrou podílet samotní žáci. Žáci se mohou hodnotit navzájem i sami sebe a učit se tím sebereflexi.

POZNEJ SVÉ BYDLIŠTĚ

aneb život v našem regionu

(Písecko)

pracovní učebnice

OBSAH

I. Poloha našeho regionu

II. Přírodní poměry

Povrch a geologická stavba

Podnebí a počasí

Vodstvo

Půdy

Rostlinstvo a živočišstvo

Ochrana přírody

III. Socioekonomické poměry

Obyvatelstvo aneb lidé v našem regionu

Hospodářství

Průmyslová výroba

Zemědělství v našem regionu

Doprava a spoje

Služby

Rekreace a cestovní ruch

Vítám tebe i tvé spolužáky,

s nimiž se společně vydáme na putování za poznáním našeho regionu Písecko. Nyní se ti dostává do rukou pracovní učebnice plná zajímavých úkolů, nevšedních otázek a činností. Texty, fotografie a především tvá samostatná činnost ti umožní dozvědět se hodně o regionu Písecko, v němž žiješ. Snaž se více dozvědět o historii, tradicích, obyvatelstvu, přírodních krásách regionu, ve kterém možná budeš prožívat celý svůj život.

Práce s pracovní učebnicí není těžká. Důležitost je odlišena písmem. Důležité učivo je vyznačeno tučným písmem, učivo doplňkové kurzívou. Zda bude naše putování za poznáním zajímavé, záleží především na tvém zájmu a přičinění. Nerozumíš-li něčemu, pan učitel ti velmi rád pomůže. Uvidíš, jak tě náš region překvapí svou rozmanitostí a zajímavostí. Proto je důležité mít oči dokořán a všimnout si věcí kolem sebe. A závěrem ještě dobrou radu: nezapomeň na práci s mapou a atlasem! Vyhleď-li si sám na mapě místa, určitě se ti budou lépe pamatovat.

A tak tedy, s chutí do práce!

Symbol užívaný v učebnici: Úkol pro tebe

POLOHA NAŠEHO REGIONU

Správní obvod obce s rozšířenou působností Písek – SO ORP Písek

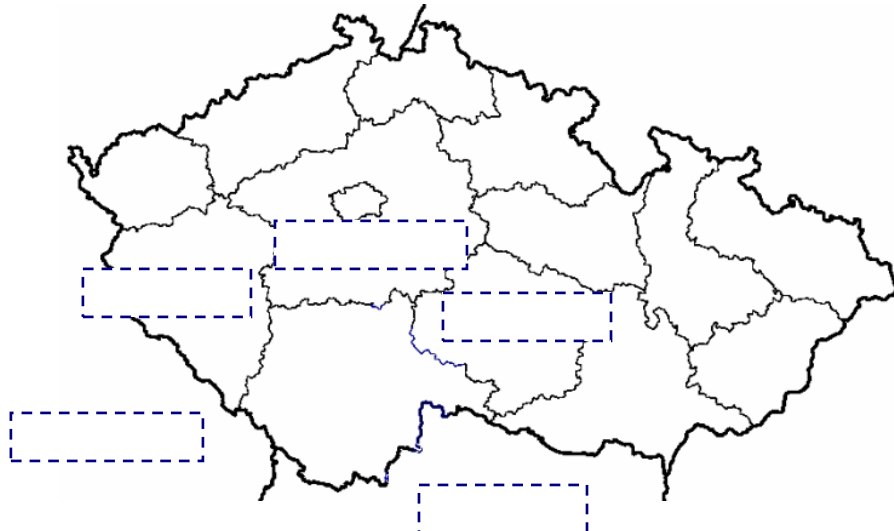
Již jsi poznal(a) zeměpisný obraz celé České republiky, podrobněji jsi se seznámil(a) se zvláštnostmi a krásami jednotlivých krajů a nyní prozkoumáme krajinu, která je ti domovem.

Nejdříve se zaměříme na polohu území v rámci celé České republiky.

Pracuj s mapou České republiky. Bez použití atlasu vypracuj dané úkoly a poté zkontroluj a případně oprav podle školního atlasu ČR.

1. Barevně vyznač ve kterém kraji leží SO ORP Písek.
2. Napiš názvy zemí a krajů, s nimiž Jihočeský kraj sousedí.
3. Zakresli přibližnou polohu našeho regionu.

4. V atlase České republiky najdi ORP Písek a popiš jakou má polohu. Uveď příklad výhod či nevýhod polohy města Písek v rámci SO ORP, z hlediska vzdálenosti od našich státních hranic, napojení na silniční a železniční síť, dopravního spojení s velkými městy.

5. Do tabulky doplň základní údaje o SO ORP Písek:

Celková plocha území	
Počet obyvatel	
Hustota zalidnění	
Počet obcí celkem	
Počet obcí se statutem města	

Správní obvod obce s rozšířenou působností Písek

6. Poznáš z fotografie o jakou památku nebo stavbu se jedná a kde bys ji hledal(a)?

PŘÍRODNÍ POMĚRY

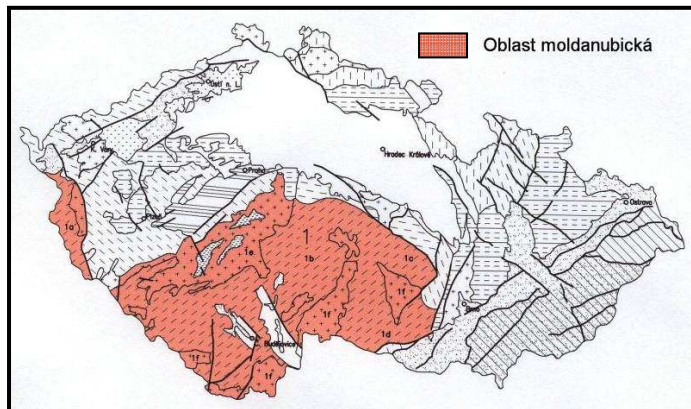
Povrch a geologická stavba

Geologie

Písecko náleží k **Českému masívu**, který je jednou z nejstarších částí evropské pevniny. V dávných dobách byla tato oblast zalita mořem, na jehož dně se usazovaly vrstvy usazenin. Nejstarší geologickou jednotkou je **moldanubikum**, v píseckém regionu tvořené horninami **pararulami** a **migmatity**.

Na území zasahuje **středočeský žulový pluton**, z něhož se řada hornin užívá

mnohdy i jako dekorační kámen, některé nesou místní názvy *např. podolská žula*.

Odpověz:

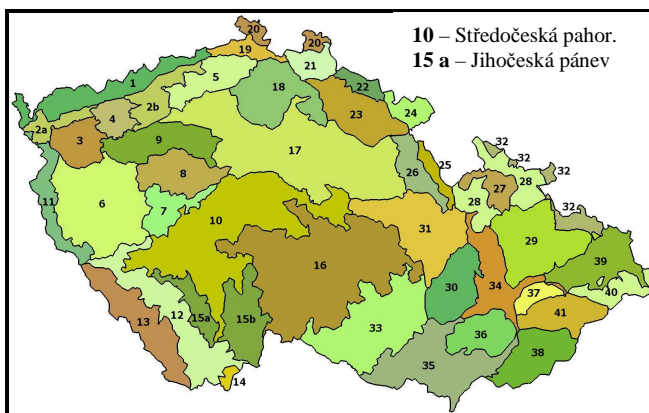
- 1.** Představovalo Písecko v minulosti významné centrum těžby nějakého nerostu? Případně jakého?
- 2.** Jsou v regionu významná ložiska nerostného bohatství pro těžbu a průmyslové využití?
- 3.** Na jaké suroviny se v současnosti orientuje těžba? Znáš nějakou lokalitu ve tvém okolí?
- 4.** V Píseckých horách byl roku 1923 nalezen dosud neznámý nerost. Tvým úkolem je, zjistit si informace a název tohoto nerostu a krátce nám o něm vyprávět.

Prohlédni si nerost na obrázku ⇒

Geomorfologie

Převážná část Píseckého regionu spadá do oblasti **Středočeské pahorkatiny** a malou částí sem zasahuje **Jihočeská pánev**. *Středočeská pahorkatina je tvořena 4 jednotkami*, na území SO ORP Písek zasahuje výrazná jednotka regionu **Táborská pahorkatina** a Jihočeská pánev s jednotkou **Českobudějovická pánev**.

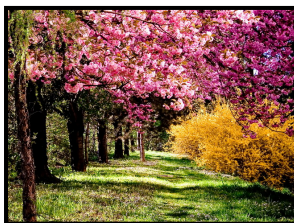
Zjisti a doplň chybějící údaje:

Povrch píseckého regionu představuje mírně zvlněnou **pahorkatinu**, která přechází ve **vrchovinu**. Průměrná nadmořská výška je přibližně.....m n.m. **Nejvyšším vrcholem oblasti** je s **nadmořskou výškou**
Dalšími významnými vrcholy jsou,,
Naopak **nejnižším bodem** je ve výšcem n.m.

Zajímavosti: *V lese těsně pod vrcholčkem Velkého Mehelníku leží pověstmi opředený balvan "Loupežnický stůl". V pravěku měl údajně sloužit jako kultovní místo a mísy a žlábký na jeho povrchu prý sloužily pro oběti pohanským bohům. Ve skutečnosti jsou tyto mísy přírodního původu.*

K tomuto místu se tradují dvě pověsti. Znáš je?

Podnebí

Jaro, léto, podzim, zima

Převážná část území **mírně teplé klimatické** regionu Písecko patří do **oblasti**. Průměrná roční teplota vzduchu se v převážné části oblasti pohybuje mezi **7,0 a 7,5 °C**. *Vyšší teplotu, mezi 7,5 a 8,0 °C, má Českobudějovická pánev při Otavě a Blanici, dále údolí Otavy pod Pískem a údolí Vltavy podél přehradní nádrže Orlík.* Do území Písecka spadají nejsušší místa Jihočeského kraje. Roční úhrn atmosférických **srážek** se na většině území oblasti pohybuje mezi **550 a 600 mm**. *Nejsušším místem v regionu je oblast v okolí Mirotic na severozápadě zájmového území, což je dáno polohou ve srážkovém stínu Brd.*

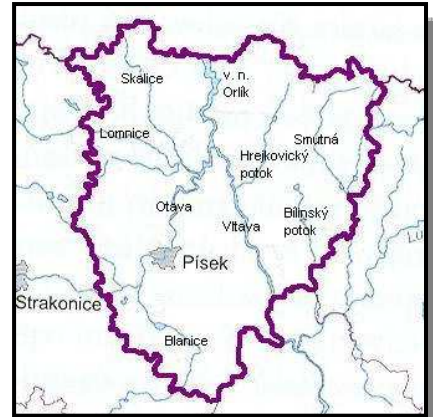
Diskutujte nad danými otázkami:

1. Vysvětli pojmy počasí a podnebí.
2. Který směr větru u nás převládá?
3. Jaký je nejchladnější a nejteplejší měsíc v regionu Písecka? Zjisti přibližné hodnoty.
4. Zeptej se svých rodičů nebo prarodičů, jaké počasí bývalo za jejich mládí a zda se nějak změnilo?
5. Byl náš region v nedávné době postižen záplavami?
6. Znáš nějaké pranostiky týkající se počasí? Co vyjadřují?

Vodstvo

Město na zlatonosné Otavě

Region Písecko náleží do úmoří **Severního moře**. Hlavní řekou oblasti je řeka **Vltava**, která je nejdelší řekou České republiky (433 km). Pramení na Šumavě na východním svahu Černé hory (1 315m) ve výšce 1 172 m.n.m. jako Černý potok. Za hlavní pramennou větev je považována Teplá Vltava, která vznikla spojením Černého potoka a Malé Vltavy u Borové Lady. V nadmořské výšce 731 m u osady Chlum se stékají Teplá a Studená Vltava, která pramení na druhé straně hranic v Bavorsku. Od soutoku obou hlavních pramenů **Teplé a Studené řeky** po zbytek své cesty nese jméno Vltava až k Mělníku, kde se vlévá do řeky Labe.

Hydrografická síť okresu Písek

Vltava po celé délce obtéká východní stranu SO ORP Písek a tvoří hranici se sousedním SO ORP Milevsko. Tyto regiony dříve tvořily okres Písek.

Otázky k zamýšlení:

1. Ve kterém ročním období mají řeky naší oblasti nejvyšší průtok? Dokážeš vysvětlit proč?
2. Kdo nebo co nejvíce znečišťuje vodu v regionu? Uvažuj o důsledcích zásahů člověka do přirozeného prostředí potoka nebo řeky.
3. Navrhni opatření, jimiž by se zlepšilo narušené prostředí vodního toku Otavy?

Město Písek leží na řece **Otavě**, která je levostranným přítokem řeky Vltavy. **Otava** (délka toku 113 km) je označována za zlatonosnou řeku jižních Čech, která vznikla soutokem řeky **Křemelné** a **Vydry** na Šumavě. Řeka protéká městem Písek a vlévají se do ní řeky **Lomnice** a **Blanice**. Otava se ve Zvíkovském Podhradí pod hradem Zvíkov vlévá do Vltavy.

Soutok Otavy a Vltavy

Obraz rýžování zlata na Otavě

Dočetli jste se, že řeka Otava je zlatonosná. Nejen Otava, ale i její přítoky Blanice a Lomnice byly v historii proslulé těžbou zlata. Těžba byla prvním podnětem pro založení města kolem 12. století, ale zlato tu těžil už 5. st. př.n.l. kmen Keltů, což dokazují zbytky jejich činnosti v podobě sejpů (hromady vytěženého písku z řeky). Zlato v říčním písku mělo podobu zlatinek, tj. malých šupinek nebo i zrněk velikosti hrachu, se těžilo rýžováním, proplachováním říčního písku vodou. V době založení Písku město patřilo k významným horním městům, ale v 16. století písecká těžba zlata končí. Na paměť této nesmírně zajímavé činnosti typické pro tento region se každoročně pořádají v Kestřanech závody v rýžování zlata.

Rýžování v Kestřanech

Zajímavosti: V srpnu 2002 zasáhla Písecko velká povodeň. Rozvodněná Otava a Blanice zatopily města Písek, Protivín a okolní vesnice. Voda dosáhla úrovně, jakou nikdo nepamatuje. Poškozen byl i Kamenný most ze 13. století. Voda v době největší kulminace dosahovala až 2 metry nad vozovku a z mostu bylo možno pozorovat pouze kříž s Kristem a části soch. Most naštěstí velkou vodu přežil bez většího poškození, hlavně díky tomu, že byl v 90. letech zakotven do skály a byla provedena jeho rekonstrukce.

4. Protipovodňová ochrana : diskutuj s učitelem a spolužáky o ochraně proti povodním. Co lze udělat pro zmírnění následků povodně ještě před ní a jak postupovat při ohrožení povodní a přímo po povodni? Hlavní poznatky si zapiš!

Opatření před povodní	Opatření po povodni

Do regionu částečně zasahuje **vodní nádrž Orlík**, která je součástí **Vltavské kaskády**.

5. Pomocí literatury nebo na internetu zjisti, základní informace o vodní nádrži.

6. Jaké funkce plní vodní nádrže obecně?

Vodní nádrž Orlík

Jihočeská oblast je známá jako rybníkářská a Písecko je jednou z nich. Počátek zakládání rybníků na Písecku, stejně jako v jižních Čechách, spadá do 13. století, avšak největší počet byl založen až v 16. století. Do dnešní doby se zachovala necelá čtvrtina.

7. Pomocí mapky jižních Čech anebo turistické mapy najdi co nejvíce rybníků na Písecku a alespoň pět rybníků si zapiš a zapamatuj.

.....

8. Poznáš z fotografie o který rybník se jedná?

Malá nápověda: k rybníku se váže jedna velmi známá lidová píseň

9. Zamysli se, k čemu jsou rybníky ve tvém regionu využívány a jaké funkci plní v krajině?

.....

.....

PROJEKT

Společně se svými spolužáky navrhnete svému učiteli zeměpisu, aby jste na toto téma zrealizovali projekt. Mohl by mít název „**VODA**“ a nemusel by se týkat pouze zeměpisu, ale mohla by se do něj zapojit celá škola v rámci různých předmětů. Například v chemii a fyzice zkoumat fyzikální a chemické vlastnosti vody v okolí, v dějepise voda v historii Písecka, přírodopise a ekologické výchově voda v krajině, vodní ekosystémy a mnoho dalších. V rámci zeměpisu při školní vycházce by jste mohli navštívit řeku Otavu a sledovat např. zda mají břehy přírodní charakter, znečištění vody, diskutovat čím je voda znečištěna, kdo ji znečišťuje aj.

Půdy

Zdroj obživy

Půda patří k nejcennějším přírodním zdrojům, je základní prostředek lidské obživy, umožňuje zemědělskou výrobu a lesní hospodářství. Bohužel patří mezi vyčerpitelné zdroje, tudíž nešetrné zacházení s půdním fondem vede k těžko nahraditelným ztrátám. Na Zemi jí neustále ubývá a zhoršuje se její kvalita, především bezohlednou činností člověka.

Zopakuj si všeobecné znalosti o půdě a poté se pusť do pedologie píseckého regionu.

1. Jak půda vůbec vzniká? Co jsou to půdotvorní činitelé?
2. Vysvětli rozdíl mezi půdními druhy a půdními typy?
3. Jak se nazývá nejrozšířenější půdní typ na území České republiky?
4. Dokážeš vysvětlit, jak vzniká eroze? Lze nějakým způsobem erozi zabránit?
5. Jakým způsobem zemědělská činnost znehodnocuje půdu?
6. Který půdní typ převládá v regionu Písecko? Jaký typ půd bys hledal(a) kolem vodních toků Vltavy, Otavy a Blanice a některých rybníků (např. Řežabinec)?
7. Před sebou máš 5 fotografií. Diskutujte o nich vzhledem k půdě.

Erozní rýhy na poli

Rostlinstvo a živočišstvo

Z hlediska vegetačního krytu je území Písecka poměrně jednotvárné a druhově nebohaté. Tento fakt je především dán přírodními podmínkami, zejména nižší úrodností půd a nepříliš vlhkým klimatem.

Domluvte se s vyučujícím přírodopisu a vyjděte do okolí Píseckých hor. Podnikněte exkurzi za poznáním rostlin a živočichů, kteří žijí okolo vás. Předem si prohlédni některé zástupce a pomocí klíče určování rostlin zjistí, s jakými rostlinami by jste se mohli v přírodě setkat. To samé proved' u živočichů, ale věřím, že ty poznáš sám bez zoologického atlasu.

V píseckém regionu se setkáváme se zástupci:

teplomilnější rostliny

.....

rostlina, která jinde v jižních Čechách neroste

.....

rostliny horského a podhorského typu

.....

.....

nejatraktivnějšími rostlinami jsou druhy hajní květeny

.....

.....

mokřadní květena

.....

.....

Vedle **srnčí zvěře** a **zajíce** se můžete setkat i s **jelenem** a **divočákem**. Ze zvířeny tvoří nejpočetnější skupinu **ptáci**. Hnízdí zde řada druhů striktně vázaných na staré listnaté porosty jakým je například

.....

Další zástupci:

.....

.....

.....

Zajímavosti: V Píseckých horách žil i kriticky ohrožený druh tetřev hlušec (na obrázku), který se ztratil již počátkem 20. století. V píseckých lesích měl žít živočich jménem pivoň písecký, který měl krátké parůžky a přespával v podzemní noře. Jeho objevitel pan Sláva již zemřel. Mimo vyprávění svědčí o jeho existenci jen jediná lebka občas vystavována na výstavě loveckých trofejí.

Ochrana přírody

Poznávej a chraň

Po staletí žije člověk v souladu i v zápasu s přírodou. Přírodní krajinu postupně přeměnil v krajinu kulturní. Svými zásahy ji časem narušil natolik, že máme co napravovat. Člověk si ani často neuvědomuje, jakou má příroda nesmírnou hodnotu. V České republice se ochrana přírody řídí zákonem č. 114/1992 o ochraně přírody a krajiny. Nejen zákon, ale každý z nás by měl naši přírodu chránit pro další generace.

Pracuj s otázkami:

1. Vyskytují se v píseckém regionu velkoplošná chráněná území jako národní parky (NP) a chráněné krajinné oblasti (CHKO)?
2. Znáš projekt **Natura 2000**? Pokus se zjistit co nejvíce informací, čím se tento projekt zabývá. Rozkládá se v okolí oblast chráněná projektem Natura 2000?
3. Už jsi někdy slyšel(a) zkratku **ÚSES**? Zamysli se, jaký význam má tento systém v rámci ochrany přírody?
4. Znáš některé chráněné rostliny a živočichy?
5. Co si představíš pod termínem „**Trvale udržitelný rozvoj**“ ?
6. Víš,co jsou to **památné stromy**?

- Zjisti, kde ve tvém okolí byl vyhlášen památný strom, o jaký strom se jedná a jak je zajištěna jeho ochrana?

Možná ti v hledání pomůže tato fotografie ⇒

7. Pracuj s tabulkou:

V SO ORP Písek se nacházejí **maloplošná** zvláště chráněná území (ZCHÚ), jedná se o **přírodní památky (PP)**, **přírodní rezervace (PR)** a **národní přírodní rezervace (NPR)**. S pomocí knížky nebo internetu vyhledej a doplň prázdné kolonky tabulky.

	Název	Lokalita (obec)
PP		
PR		
NPR		

Z **velkoplošných** chráněných území najdeme ve správním obvodu ORP Písek především **přírodní park Písecké hory**, který se rozkládá v lesnaté oblasti jihovýchodně od Písku.

8. Les je samozřejmou součástí našeho prostředí, ale zamysli se, jaké významné funkce les plní ?

9. Čím člověk škodí lesu?

10. Jaká je v současnosti skladba lesů v místě tvého bydliště a jaká byla pravděpodobně v dobách minulých?

Námět pro terénní cvičení v okolí Píseckých hor. Vydejte se někdy se svým učitelem zeměpisu do lesů Píseckých hor. Vede zde mnoho naučných stezek, stačí si jen vybrat tu správnou. Předem si v infocentru zažádej o plánek trasy, který si můžeš dopředu nastudovat. Požádejte i vyučujícího přírodopisu, aby šel s vámi. Cestou se dají totiž vidět různé zajímavé druhy rostlin a stromů.

SOCIOEKONOMICKÉ POMĚRY

Obyvatelstvo aneb lidé v našem regionu

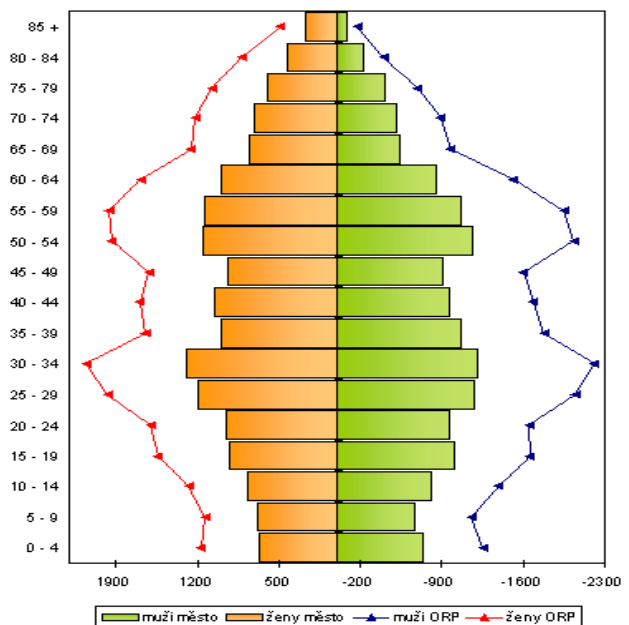
Díky svému pahorkatinnému a vrchovinnému reliéfu a poměrně drsnějšímu klimatu, byla převážná část Písecka osídlena značně později než nížeji položené oblasti Jihočeského kraje a České republiky jako jsou moravské úvaly, Polabí a Poohří. Až v polovině 2. tisíciletí př.n.l. přicházejí z přelidněné oblasti středních a SZ Čech první lidé, kteří ve větší míře osidlují povodí dolní Otavy a Blanice.

- 1.** Víš co znamená zkratka **SLDB**? Kdy proběhlo poslední sčítání? Odkud zjistíš údaje o počtu obyvatelstva?
- 2.** Pokus se vystihnout trend vývoje věkové skladby populace ve tvém regionu (předproduktivní věk 0-14 let, produktivní věk 15-59 let, post produktivní věk 60 a více).
- 3.** Kolik obyvatel žije v obci, ve které bydlíš? A jaké je jejich věkové složení?

Věková struktura obyvatelstva
města a SO ORP Písek (stav
k 31.12. 2006)

Pracuj s věkovou pyramidou:

? Popiš věkovou strukturu obyvatelstva SO ORP a věkovou strukturu obyvatelstva města Písek.

- 4.** Vysvětli, co je to **přirozený přírůstek** obyvatelstva? Pokus se vysvětlit vztahy mezi přirozeným přírůstkem a věkovým složením obyvatelstva. Jaké důsledky může mít snižování počtu narozených?

Vývoj přirozeného přírůstku

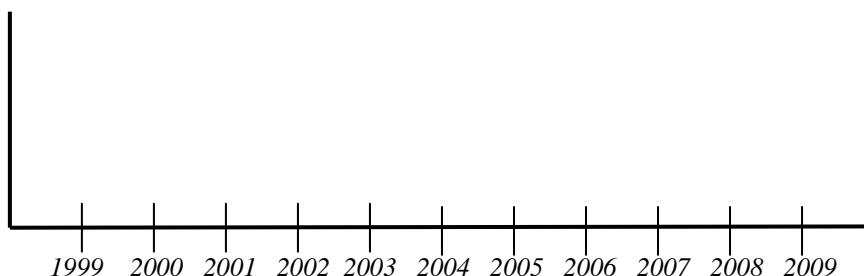

Doplň do tabulky údaje o vývoji přirozeného přírůstku v SO ORP Písek v letech 1999-2009. Na základě dat v tabulce nakresli graf vývoje přirozeného přírůstku v období 1999-2009

Rok	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Přirozený přírůstek											

Přirozený přírůstek

5. Co je příčinou prodlužování průměrného věku obyvatel?

6. Vysvětli, co to znamená hustota zalidnění? Jak se vyjadřuje? Jak se vypočítá?

7. Pověz, jaký význam má pro jedince a pro společnost vyšší vzdělání? Jaký je podíl osob s vyšším vzděláním v regionu Písecka? Srovnej s Českou republikou.

8. Zjisti zastoupení a strukturu věřících ve tvé obci. Změnil se nějak podíl věřících od dob minulých?

9. Které národnostní menšiny na Písecku žijí?

10. V posledních letech se stáváme zemí, kam směřuje značné množství přistěhovalců. V čem spočívá přínos přistěhovalců dlouhodobě žijících ve tvém bydlišti?

Hospodářství

Písecko po hospodářské stránce dlouho patřilo k oblastem drobné řemeslné výroby a nízké zemědělské činnosti na nepříliš úrodné půdě. Hospodářský vývoj byl až do konce první světové války opožděn za všeobecným rozvojem průmyslu, tudíž město Písek ani písecký region nepatřily k průmyslově vyspělým oblastem Jihočeského kraje. Změny nastaly až po druhé světové válce. V této době zde vznikaly největší a nejvýznamnější podniky na Písecku. V současné době je z hospodářského hlediska písecký region průmyslově zemědělský.

Nejdříve si zopakuj základní sektory hospodářství:

V rámečku jsou vypsány příklady odvětví jednotlivých sektorů hospodářství. Tvým úkolem je správně přiřadit jednotlivá odvětví do správných kolonek v tabulce. Pusť se do práce !

věda, těžba, školství, stavebnictví, průmysl, výzkum, zemědělství, bankovníctví, doprava, zdravotnictví, lesnictví, rybolov

SEKTOR HOSPODÁŘSTVÍ	ODVĚTVÍ
Primér	
Sekundér	
Terciér	
Kvartér	

Průmyslová výroba

Od svetrů k automobilům

Bývalá Tabáková továrna. Komín vpravo je bývalý podnik Fezovka.

Průmysl je jedním z hlavních článků píseckého hospodářství. Mezi první významné závody a podniky na Písecku patřila Tabáková továrna, Rourouna, Fezovka, Městský pivovar v Protivíně a jiné. Od konce 40. let vznikaly v regionu klíčové průmyslové podniky. Mezi ně patřil

Elektropřístroj Písek, Hikor Písek, Jihočeský průmysl masný závod Písek a Jihočeské cihelny Písek.

? **1.** Na obrázku je fotografie bývalé Tabákové továrny. Víš kde bys tuto budovu hledal? K jakým účelům dnes slouží?

V průběhu druhé poloviny 20. století se stal nejvýznamnějším zaměstnavatelem pro písecký region závod, který vidíš na fotografii. V té době zde pracovalo téměř 4 500 zaměstnanců.

2. Poznáš o jaký podnik se jedná? Na jaké výrobní odvětví je zaměřen? Existuje tento podnik ještě dnes?

▪ **Znáš řemeslnou a výrobní tradici ve tvém kraji?**

V rámci hodiny zeměpisu nebo dějepisu společně navštivte **Prácheňské muzeum**, ve kterém se můžete seznámit s historií místních řemesel a průmyslové výroby. Snažte se zjistit, v čem byl váš region zvláštní, která výrobní tradice zde vznikla?

3. Jaká průmyslová odvětví převládají na Písecku?

4. Do jakých obcí je průmysl především soustředěn?

5. Jaké jsou kladné a záporné stránky průmyslové výroby?

Od roku 1993 město Písek zažívá průmyslový rozkvět. 1 km od města směrem na obec Čížová je stavěna velká průmyslová zóna - **Severní průmyslová zóna „Písek - Čížovská“**, využívaná množstvím velkých podniků. Pomocí dotace od Evropské unie byla do zóny vystavěna i cyklostezka.

6. Zjisti firmy, které zde sídlí a na jaká průmyslová odvětví se zaměřují?

Určitě znáš tyto loga.

7. O jaké významné firmy se jedná a co se v nich vyrábí? Víš co znamená název firmy ZŘUD a PM?

Zajímavost: Pivovar Platan Protivín byl založen roku 1598 na Schwarzenberském panství. Pro název piva byla inspirací překrásná trojitá platanová alej, která lemuje příjezdovou komunikaci k pivovaru.

← Schwarzenberský automobil pro dopravu piva

Pivovarský dvůr Zvíkov. Už v roce 1447 ve Zvíkovském Podhradí stál pivovarský dvůr. Místní pivovar byl jedním z nejproslulejších v kraji a vůbec největší slávy dosáhl na počátku sedmnáctého století za pánů ze Schwamberka. V roce 1993 byl položen základní kámen Pivovarského dvora Zvíkov. Pivovarský dvůr Zvíkov se snaží znovu obnovit tradici dávného pivovaru na hradě Zvíkov, kde se pivo vařilo po mnohá staletí. Schwarzenbergští páni měli v erbu labuť. A tak i místní historický dvůr má ve svém značku Zlatou labuť.

Zemědělství v našem regionu

Jednou z nejstarších činností lidstva je zemědělství. Jeho úkolem je zajistit základní obživu

obyvatelstva. Zemědělskou výrobu silně ovlivňují přírodní podmínky – podnebí, půdy, nadmořská výška. Ne všude se dá pěstovat a chovat všechno. A jak je to v naší oblasti? Na to se právě jdeme podívat!

Písecko spadá do **bramborářské zemědělské výrobní oblasti**. Téměř 55 % plochy SO ORP Písek zaujímá zemědělská půda, z té více než tři čtvrtiny tvoří orná půda (třetí nejvyšší podíl v Jihočeském kraji).

Pracuj s otázkami:

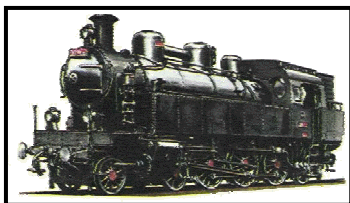
1. Charakterizuj bramborářskou výrobní oblast. Jaká je průměrná roční teplota, průměrný úhrn srážek a převládající typ půd?
2. Vysvětli, jaký je rozdíl mezi zemědělskou a ornou půdou?
3. Které hlavní plodiny pěstují zemědělci na polích? Orientovala se dříve rostlinná výroba na jiné plodiny než dnes?
4. Která hospodářská zvířata jsou chována? Dochází k poklesu nebo naopak růstu počtu stavů hospodářských zvířat na Písecku?
5. Víš o nějakém chovu netypických zvířat ve tvém okolí?
6. Je v okolí tvého bydliště zemědělský podnik? Jak si představuješ prosperující zemědělský podnik v budoucnu?

V regionu má velkou tradici chov koní. **Zemský hřebčinec v Písku** byl vystavěn na přelomu

19. a 20. století. První plemenní hřebci sem byli umístěni v roce 1902 a od té doby se datuje historie chovu koní v Písku. Hřebčinec je významný i tím, že je jedním ze tří posledních státních podniků, které mají na starosti chov koní.

Doprava a spoje

Cestou necestou

Doprava zajišťuje kromě dovozu a vývozu surovin a výrobků, přepravu osob do zaměstnání, škol apod. Dopravní síť na území regionu vznikla postupným a dlouhodobým vývojem. Z hlediska dopravy osob a nákladů je v současné době pro písecký region rozhodující **doprava silniční a železniční**.

Odpověz:

1. Vyjmenuj a porovnej jednotlivé druhy dopravy z hlediska rychlosti a výkonnosti.
2. Které druhy dopravy se provozují na území Písecka?
3. Zhodnot' polohu regionu vzhledem k hlavním dopravním tahům České republiky.

4. Vyjmenuj nejdůležitější železniční uzly regionu.
5. V čem se z hlediska dopravy odlišuje venkov od města?
6. Společně se svým spolužákem v lavici vymyslete co nejvíce příkladů negativních vlivů dopravy na životní prostředí.
7. Uvaž, které dopravní prostředky jsou nejšetrnější vůči prostředí?
8. Zjisti kolik spojů denně vede z Písku do krajského města Jižních

Čech a do hlavního města ČR? (www.idos.cz) Poté pracuj s tabulkou a v jízdním řádu vyhledej vzdálenost mezi uvedenými městy, kdybys jel vlakem nebo autobusem a jaký čas bys strávil v těchto dopravních prostředcích?

Doplň tabulku:

Spojení mezi městy	vlak		autobus	
	vzdálenost v km	čas jízdy	vzdálenost v km	čas jízdy
Písek - Praha				
Písek – České Budějovice				
Písek - Protivín				
Písek - Brno				

- Zúčastnil jsi se někdy programu Evropský den bez aut? O jaký den v roce se jedná? Popiš program aktivit, které jsi si mohl vyzkoušet?

*V současné době se na Písecku buduje silniční tah **rychlostní silnice R4**, která bude spojovat Písek s Prahou. Dopravní tah se stane dominantní spojnicí Prahy s touto částí jižních Čech.*

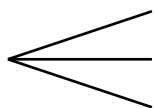
Pohled na křižovatku Nová Hospoda

Služby

Co si představíš pod pojmem služby? Každý z nás si asi představí něco jiného, neboť se s touto skupinou činností setkáváme na každém kroku. Služby jsou nejrychleji se rozvíjícím sektorem našeho hospodářství. Jaké služby jsou k dispozici lidem ve tvém okolí? To se budeme snažit zjistit v této kapitole.

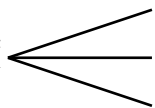
- ?** **1.** Uveď přehled hlavních podniků a institucí ve tvém okolí, které lidem poskytují určité služby. Řiď se následujícím seznamem služeb a poté doplň sám/sama jiné služby, které v seznamu chybí a jsou významné ve tvém okolí.

ŠKOLSTVÍ

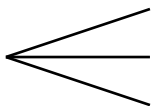
.....

ZDRAVOTNICTVÍ

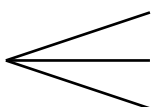
.....

KULTURA

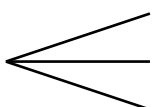
.....
.....
.....

OBCHOD

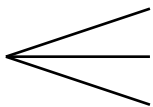
.....
.....
.....

UBYTOVÁNÍ

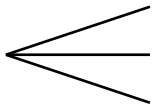
.....
.....
.....

.....

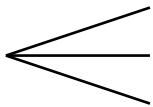
.....
.....
.....

.....

.....
.....
.....

.....

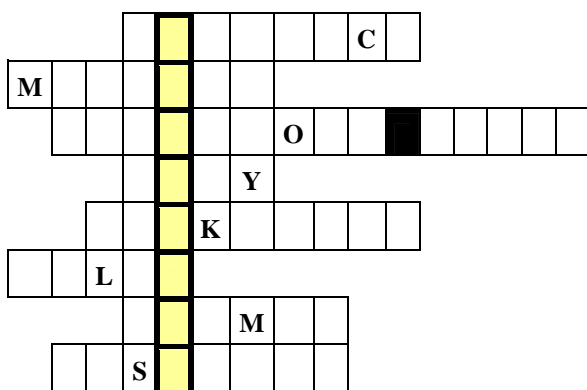

.....
.....
.....

- 2.** Které služby v místě, kde žiješ, chybí?
- 3.** Za kterými službami jezdí lidé do Písku?
- 4.** Žiješ na vesnici? Kolik má obyvatel? Je tvá vesnice dostatečně vybavena službami?
- 5.** Jak souvisí vybavenost obce službami s počtem obyvatel?

6. Doplň tajenku:

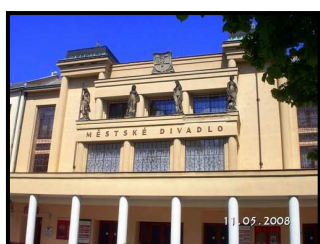

V tajence se skrývá **název služby**, kterou v současné době využívá denně každý z nás. Zamysli se, jakou roli hraje tato služba při zkvalitňování života lidí?

Nápověda: Kestřany, Tálín, Heřmaň, Čimelice, Lety, Smrkovice, Smetanova Lhota, Myšenec

- *Tajenka:*.....

7. Poznáš z obrázků o jaké budovy v Písku se jedná a jaké poskytují služby?

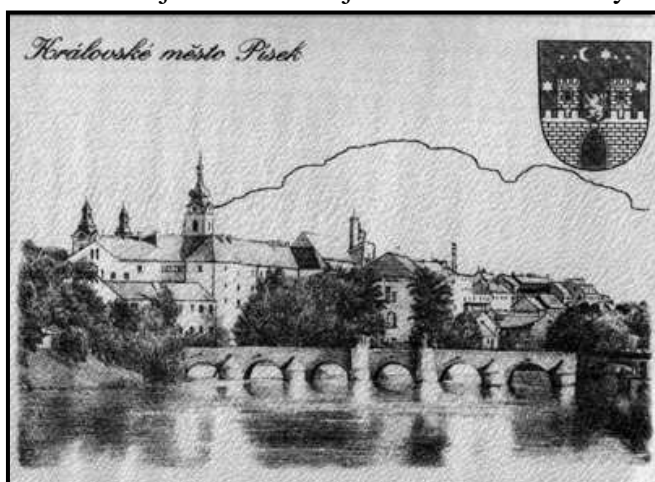

Cestovní ruch, kultura, tradice

Písek „Brána do jižních Čech“

Říká se jiný kraj, jiný mrav, což může platit i o různých zvyklostech a tradicích. I na poměrně malém území Písecka jsou zvyky v obcích a městech velmi rozmanité. Díky tradicím, bohatým kulturním a sportovním akcím, historickým památkám a pestrá nabídkou výletů po okolí patří Písecko k častým a vyhledávaným cílům dlouhodobé i krátkodobé rekreace a cestovního ruchu.

Jedním z nejnavštěvovanějších a architektonicky nejkrásnějších jihočeských měst je

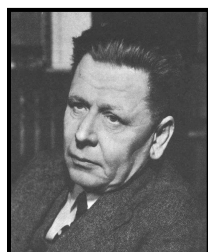
město Písek. Město založil v **polovině 13. století** na břehu řeky Otavy panovník **Přemysl Otakar II.** Díky těžbě zlata i čilému obchodnímu a výrobnímu ruchu město rychle vyrostlo. Od 19. století město zcela změnilo svou tvář. Vystoupilo z hradeb, na předměstích vyrostly celé

ulice nájemních domů, na radnici zvítězila čeština, vznikly kulturní instituce a spolky a Písek byl nazýván **městem škol a studentů, básníků i Mekkou houslistů.**

? 1. Poznáš z fotografií osobnosti působící na Písecku? Znáš ještě další?

.....

.....

.....

.....

2. Čím je tvůj region přitažlivý pro cestovní ruch?
3. Představ si, že za tebou přijede například tvůj kamarád z Anglie. Jaká místa bys mu ukázal?
4. Je ve tvém okolí hrad nebo zámek?
5. Město Písek, ale i okolí (např. Kestřany, Albrechtice nad Vltavou,...) disponují mnoha historickými památkami. Ve dvojici si vyberte jednu památku a zpracujte krátký referát. V rámci hodiny dějepisu si naplánujte exkurzi po památkách Písecka.

Dominantou Velkého náměstí v Písku je barokní radnice z 18. století

Hradby s bývalou Putimskou bránou

Nejstarší dochovaný kamenný most v České republice ze 13. století

Děkanský kostel
Narození Panny Marie

Prácheňské muzeum

Městská elektrárna a
technické muzeum

6. Četl(a) jsi knížku „Osudy dobrého vojáka Švejka“ od slavného spisovatele Jaroslava Haška? Přečti si úryvek z této knihy a dozvíš se název vesnice s četnickou stanicí, kde byl Švejk zatčen a vyslýchán. Natáčel se zde i slavný film Dobrý voják Švejk.

A vcházeje do vesnice byl velice překvapen, vida označení vesnice na sloupu u prvního domku: "Obec Putim". "Pro Krista pána," vzdychl Švejk, "tak jsem zas v Putimi, kde jsem spal ve stohu." Pak ale už nebyl vůbec ničím překvapen, když za rybníčkem z bílé natřeného domku, na kterém visela slepice (jak někde říkali orlíčku), vystoupil četník, jako pavouk, když hlídá pavučinu. Četník šel přímo k Švejkovi a neřekl nic víc než: "Kampak?" "Do Budějovic k svému regimentu." Četník se sarkasticky usmál: "Vy jdete přece od

Budějovic. Máte ty vaše Budějovice už za sebou," a vtáhl Švejka do četnické stanice. "Můžete nám ukázat na mapě, kudy jste šel do těch Budějovic?" "Já si ta místa všechna nepamatuji a jenom na to se pamatuji, že jsem zde v Putimi byl už jednou.

7. Písecký region je velmi navštěvovaná turistická oblast. Turisté svou návštěvností regionu přinášejí řadu pozitiv. Způsobují ovšem i negativní dopady. Podle své zkušenosti do tabulky zapiš, které kladné a které záporné vlivy může mít masový cestovní ruch v tvém regionu obecně?

Kladné dopady cestovního ruchu	Záporné dopady cestovního ruchu
-	-
-	-
-	-
-	-
-	-
-	-

8. Je nabídka sportovních a rekreačních aktivit v Písku a okolí pestrá? Vyjmenuj nejdůležitější sportovní zařízení v tvém okolí.

- *Navštiv infocentrum a požádej zde o prospekty naučných stezek po okolí Písecka. Společně s vyučujícím naplánujte například celodenní exkurzi na kole a vydejte se po krásách Písecka.*

9. Ve tvém regionu se každoročně konají desítky tradičních přehlídek, festivalů a jiných společenských akcí. Vzpomeneš si na ty nejvýznamnější? Prohlédni si fotografie, možná ti pomohou si rychleji vzpomenout.

7. ZÁVĚR

Ve své práci jsem se pokusila na základě vlastního výzkumu, shromážděných teoretických poznatků a informací o Písecku sestavit vlastní návrh koncepce učiva o tomto místním regionu.

Jedním z východisek pro tvorbu obsahové i metodické koncepce byly výsledky pracovních listů, které byly žákům předloženy, a odpovědi získané z dotazníků pro učitele základních škol, víceletého a francouzského gymnázia. Pracovní list o dvanácti otázkách mi umožnil porovnat vědomosti žáků z učiva o místním regionu a zjistit, co žákům činí největší či naopak nejmenší problémy při výuce. Zjistila jsem, že výuka místního regionu probíhá na všech sledovaných školách podobným způsobem, co se týče obsahové náplně učiva. Některé školy navíc pořádají třídní nebo školní projekty a časté exkurze. Učitelé hledí především na aktivitu žáků, vybírají metody a formy výuky, které žáky učí tvořivosti, samostatnosti, komunikativnosti a spolupráci.

Na základě tohoto výzkumu, shromáždění dostatečného množství pramenů - odborné i regionální literatury, učebnic zeměpisu České republiky a vzdělávacích programů - jsem vytvořila vlastní koncepci výuky píseckého regionu. Ta zahrnuje návrh vhodných metod a forem výuky, časovou dotaci, dále návrh školní geografické exkurze, práce v terénu a geografického projektu. Součástí je i návrh pracovní učebnice obsahující charakteristiku a specifika regionu z hlediska fyzicko-geografických i socioekonomických poměrů. Jelikož se jedná o pracovní učebnici, textová část neobsahuje velké množství informací, ale spíše je učebnice sestavena z mnoha otázek a úkolů pro žáky, které předpokládají jejich aktivitu a získávání informací vlastní činností.

Věřím, že by žáky pracovní učebnice mohla zaujmout a učitelům, nejen zeměpisu posloužit jako zdroj informací pro výuku. V neposlední řadě umožňuje vyučujícímu žáky také vhodně motivovat, zapojit je aktivně do procesu vyučování a probouzet v nich zvědavost o dění kolem sebe a bližší poznávání místa bydliště. Další navrhované metodické postupy přispívají i k integrovanému pojetí tohoto učiva a k rozvoji obecnějších dovedností žáků, které přispívají k naplňování tzv. klíčových kompetencí.

8. SEZNAM LITERATURY A ZDROJŮ INFORMACÍ

Adámek, J., Fröhlich, J., Čížek, J. (1994): Písek. Historický průvodce – stručné dějiny města. IRESPRESS Písek.

Albrecht, J. a kol. (2003): Českobudějovicko – chráněná území ČR VIII. Agentura ochrany přírody a krajiny ČR a EkoCentrum Brno, Praha.

Cícha, J. (1993): Geologie a geomorfologie Prácheňska. Písek a Okr. statistická správa, Strakonice.

Demek, J. (1987): Zeměpisný lexikon ČSSR. Hory a nížiny. Academia, Praha.

Herink, J., Holeček, M., Kastner, J. a kol. (1997): Příručka k učebnici – Zeměpis naší vlasti. Česká geografická společnost, Praha.

Herink, J., Tlach, S. (2006): Základy zeměpisných znalostí. Nakladatelství ČGS, Praha.

Holeček, M. a kol. (2005): Česká republika – zeměpis pro 8. a 9. ročník a ročníky víceletých gymnázií. Nakladatelství Fortuna, Praha.

Holeček, M., Tlach, S. (1996): Pracovní sešit k učebnici zeměpisu Česká republika pro 8. a 9. ročník a ročníky víceletých gymnázií. Nakladatelství Fortuna, Praha.

Chábera, S. (1982): Geologické zajímavosti Jižních Čech (Jihočeská vlastivěda). Jihočeské nakladatelství, České Budějovice.

Chovanec, M. (2005): Komplexní geografická charakteristika Písecka. Diplomová práce. Univerzita Jana Evangelisty Purkyně. Katedra geografie. Ústí nad Labem.

Jiráček, J. (1998): Průvodce lesy jižních Čech. České Budějovice.

Kalhous, Z., Obst, O. (2003): Didaktika sekundární školy. UPPF, Olomouc.

Kastner, J., Holeček, M., Krajíček, L., (1997): Zeměpis naší vlasti – učebnice zeměpisu pro základní školy a víceletá gymnázia. Nakladatelství ČGS, Praha.

Kol. (2007a): Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. VÚP, Praha.

Kol. (2007b): Klíčové kompetence v základním vzdělávání. VÚP, Praha.

Kol. (2003): Zeměpis České republiky – učebnice pro střední školy. Nakladatelství ČGS, Praha.

Kol. (2007): Rybníky ve správě AOPK ČR. Ochrana přírody, č. 5., s. 6 – 9.

Kolář, O. (2000): Historie Prácheňského kraje. Otavín, č. 1., s. 8 - 13.

- Kozáková, M. (1987): Vlastivědná příručka okresu Písek. Okresní pedagogické středisko v Písku a ZV ROH gymnázia Dukelských hrdinů v Písku.
- Kühnlová, H. (1997a): Zeměpis místního regionu – příroda, kultura a životní prostředí. Geografické rozhledy, roč. 7, č. 4, s. 116 – 119.
- Kühnlová, H. (1997b): Vybrané kapitoly z didaktiky geografie I. Karolinum, Univerzita Karlova.
- Kühnlová, H. (1998a): Tady jsem doma aneb Poznej dobře svoje bydliště. Nakladatelství Moby Dick, Praha.
- Kühnlová, H. (1998b): Metodická příručka k pracovní učebnici - Tady jsem doma aneb Poznej dobře svoje bydliště. Nakladatelství Moby Dick, Praha.
- Kühnlová, H. (2007a): Život v našem regionu – pracovní učebnice pro základní školy a víceletá gymnázia. Nakladatelství Fraus, Plzeň.
- Kühnlová, H. (2007b): Život v našem regionu – příručka učitele pro základní školy a víceletá gymnázia. Nakladatelství Fraus, Plzeň.
- Lubor, L. (1993): Průvodce po Písku a okolí. Okresní rada Junáka, Písek.
- Matzner, J. (1898): Královské město Písek. Průvodce městem a okolím, jakož i dějiny jeho. Burian Jaroslav, Písek.
- Mištera, L., Wahla, A., Mašková D. (1996): Zeměpis České republiky – učebnice pro základní školy a nižší ročníky osmiletých gymnázií. PROSPEKTRUM, Praha.
- Nademejnská, D. (1992): Písek. Nakladatelství ALE (J. Angorová, P. Leden), Strakonice.
- Oberfalcer, E., Bartoš, J. (2008): Turistický průvodce – Písecko, Protivínsko, Mirovicko, Míroticko, Vodňansko. Prácheňské nakladatelství.
- Pecl, K. (1996): Přírodní památky Písecka. OkÚ Písek.
- Podhorský, M. (2003): Jižní Čechy – nejkrásnější turistické trasy. Nakladatelství freytag & berndt, Praha.
- Prášek, J. (2001): Písek – procházka městem. Městský úřad Písek.
- Prášek, J. (1999): Písecké XX. století. J & M, Písek.
- Pyšnová, L. (2008): Výuka místního regionu na 2. stupni ZŠ na příkladu Sedlčanska, Diplomová práce. JU Katedra geografie, České Budějovice.
- Řezníčková, D. (1995): Jak správně sestavit zeměpisný test? Geografické rozhledy, Nakladatelství ČGS, Praha, s. 54-55.

Řezníčková, D. a kol. (2008): Náměty pro geografické a environmentální vzdělávání: Výuka v krajině. Univerzita Karlova v Praze. Přírodovědná fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje.

Soukup, V., David, P. (2003): Písecko – průvodce po Čechách, Moravě a Slezsku. S & D, Praha.

Šindelář, J. (1985): Knížka o Písku. Průvodce městem, jeho dějinami a kulturní historií. Okresní muzeum, Písek.

Šupka, J. a kol. (1996): Svět ve kterém žijeme – učebnice zeměpisu pro 9. ročník základní školy. PROSPEKTRUM.

Šupka, J., Hofmann, E. (1990): Vybrané kapitoly z didaktiky regionální geografie. Masarykova univerzita Brno, fakulta pedagogická a přírodovědecká.

Šupka, J., Hofmann, E., Matoušek, A. (1994): Didaktika geografie II. Masarykova univerzita Brno, Pedagogická fakulta.

Valenta, J. a kol. (1993): Pohledy – Projektová metoda ve škole a za školou. IPOS ARTAMA Praha.

Valenta, M. (1997): Koncepce a tvorba učebnic. Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta.

Vaniš, V. a kol. (1992): Zeměpis pro 9. ročník základní školy. Nakladatelství FORTUNA, Praha.

Voženílek, V., Szczyrba, Z. (2002): Zeměpis České republiky. Nakladatelství PRODOS, Olomouc.

Internetové zdroje:

<http://www.akcevpisku.cz>

<http://www.czso.cz>

<http://www.icpisek.cz>

<http://www.jiznicechy.cz>

<http://www.kraj-jihocesky.cz>

<http://www.mesto-pisek.cz>

<http://www.msmt.cz>

<http://www.muprotivin.cz>

<http://www.prachenskemuzeum.cz>

<http://www.rvp.cz>

<http://www.vuppraha.cz>

<http://www.wikipedia.org>

Turističtí průvodci:

Kolem Písku na kole – vydalo město Písek, odbor kultury a cestovního ruchu

Na školní výlet do Písku - vydalo město Písek, odbor kultury a cestovního ruchu

Naučná stezka – Cesta drahokamů – vydaly Lesy města Písku

Písecké hory, Hůrky a Hradiště – vydalo město Písek, odbor kultury a cestovního ruchu

Písek – jihočeské Athény – vydalo MCU s.r.o.

Prácheňské muzeum v Písku – vydalo Prácheňské muzeum v Písku

PŘÍLOHY

Seznam příloh:

Příloha 1: Pracovní list – písecký region

Příloha 2: Dotazník pro učitele

Příloha 3: Administrativní členění Písecka

Příloha 4: Seznam obrázků ke kapitolám 6.2. a 6.3.

Škola:

Třída:

Písecký region

1.) Do jaké geomorfologické jednotky by jste zařadili region Písecka?

.....

2.) Nejvyšším vrcholem Píseckých hor je s výškou

.....**m.n.m.**

3.) Zakroužkujte možnost, která nejlépe vystihuje podnebí Písecka.

a) teplá klimatická oblast, průměrný úhrn srážek činí 400 mm, průměrná roční teplota je 9,5 °C

b) mírně chladná klimatická oblast, průměrný úhrn srážek činí 950 mm, průměrná roční teplota je 4 °C

c) mírně teplá klimatická oblast, průměrný úhrn srážek činí 600 mm, průměrná roční teplota je 7 °C

4.) Písecku dominují zejména řeky a, nad jejichž

soutokem severně od Písku byla vybudována přehradní nádrž

5.) Jak se nazývá kraj, ve kterém leží písecký region?

.....

6.) Kdo a kdy (stačí století) založil město Písek?

.....

7.) S Píseckem je spojena řada významných osobností. Napište alespoň 3 z nich, na které si vzpomenete.

.....
.....
.....

8.) Písecko nabízí velké množství jak kulturních tak i přírodních památek. Pokuste se vyjmenovat alespoň 4 z nich.

- a. kulturní památky I.
II.
III.
- b. přírodní památky I.
II.
III.

9.) Jaká nerostná surovina proslavila město Písek?

.....

10.) Zakroužkujte správnou možnost, která udává přibližný počet obyvatel měst:

I.) Písek

- a.) 20 000 až 25 000
b.) 26 000 až 30 000
c.) 31 000 až 35 000

II.) Protivín

- a.) 2000 až 4000
b.) 5000 až 7000
c.) 8000 až 10 000

11.) Z uvedeného seznamu vyberte (zakroužkujte) obce se statutem město, která náleží do píseckého regionu.

Protivín	Podolí
Putim	Mirovice
Rakovice	Zvíkovské Podhradí
Mirotice	Tálín

12.) Jaké znáte významné průmyslové podniky na Písecku (alespoň 3)? Zároveň ke každému připište, na jaké odvětví se zaměřují.

.....
.....
.....

Dotazník pro učitele

Téma: **Výuka místního regionu na 2. stupni ZŠ na příkladu Písecka**

název školy

délka Vaší praxe Vaše aprobace.....

1. Ve kterém ročníku se zabýváte problematikou místního regionu Písecko?
2. Přibližně jakou časovou dotaci tématu věnujete?
3. V krátkosti, prosím, popište obsahovou náplň učiva:
4. Jaké metody a formy výuky využíváte při probírání tohoto učiva? Využíváte také mezioborových vazeb resp. spolupráce s kolegy vyučujícími?
5. Podnikáte se žáky na toto téma třídní nebo školní projekty? Pokud ano, prosím o stručný popis projektu a zejména činností žáků.
6. Organizujete v rámci tématu místní region se žáky exkurze? Pokud ano, uveďte kam.
7. Mohl/a by jste stručně popsat zdroje informací, které k výuce používáte?
8. S jakými problémy se nejčastěji při výuce místního regionu setkáváte?

Administrativní členění Písecka

Správní obvod ORP	Rozloha v km²	Počet obyvatel	Počet obyvatel sídla ORP	Hustota osídlení (obyv./km²)	Počet obcí	Podíl městského obyv.	Počet obcí se statutem města
Písek	742	51 728	29 909	69,2	49	65,1 %	4

Zdroj: www.czso.cz

Správní obvod obce s rozšířenou působností Písek:

Obec	Počet obyvatel	Podíl žen (%)	Průměrný věk
Albrechtice nad Vltavou	842	49,3	42,8
Boudy	174	47,1	44,6
Cerhonice	131	57,3	48,4
Čimelice	1028	50,3	39,9
Čížová	897	49,7	40,2
Dobev	683	50,5	39,2
Dolní Novosedly	191	52,4	43,1
Drhovle	493	51,3	48,6
Heřmaň	221	48	41,6
Horosedly	113	49,6	42,1
Kestřany	626	50,2	39,2
Kluky	530	51,3	40,4
Kožlí	50	48	42,9
Králova Lhota	204	55,4	42,8
Křenovice	142	52,8	43,7
Lety	285	49,8	38,4
Minice	34	47,1	51,6
<u>Mirotice</u>	1130	48,8	30,8

<u>Mirovice</u>	1656	51,6	39,9
Mišovice	239	54,4	41,7
Myslín	91	53,8	39,7
Nerestce	89	47,2	43,9
Nevězice	145	46,9	45,3
Olešná	88	46,6	43,7
Orlík nad Vltavou	342	50,9	41
Oslov	332	53	42
Ostrovec	383	49,9	40,7
Paseky	141	46,8	41,2
<u>Písek</u>	29 909	52	39,9
Podolí	341	49,9	41
Probulov	51	43,1	53,8
<u>Protivín</u>	5 036	50	39,1
Předotice	416	52,4	43,2
Putim	445	51	42,1
Rakovice	219	51,1	43,4
Ražice	412	50	42,9
Skály	269	47,6	43,9
Slabčice	309	47,9	44,5
Smetanova Lhota	261	47,1	46,3
Tálín	158	46,8	40,1
Temešvár	96	53,1	42,2
Varvažov	173	49,1	48,7
Vlastec	180	50,6	39,7
Vojníkov	62	45,2	54
Vráž	276	50,4	39,2
Vrcovice	114	53,5	38,3
Záhoří	760	48,9	39,6
Zvíkovské Podhradí	192	52,6	37,3
Žďár	237	44,7	42,6

Zdroj: www.czso.cz

Seznam obrázků ke kapitolám 6.2. a 6.3.**Kapitola: 6.2. Návrh školní exkurze**

	Název	Zdroj	Datum
Obr. 1	Kamenný most v Písku	http://web.quick.cz/most	[14.11.2009]
Obr. 2	Soutok řek Otavy a Vltavy	http://www.akpm.cz/phprs/foto	[17.11.2009]
Obr. 3	Tálínský rybník	http://web.quick.cz/most	[14.11.2009]
Obr. 4	Daněk evropský	http://www.elandsafaris.com	[17.11.2009]
Obr. 5	Jelen lesní	http://www.biolib.cz/cz/taxonimage/id24807	[17.11.2009]
Obr. 6	Muflon obecný	www.forst.hu/files/img/muflon.jpg	[17.11.2009]
Obr. 7	Zelendárky	www.municipal.cz/zdar/os_zelendarkypriroda.html	[17.11.2009]
Obr. 8	Městský pivovar Platan	www.vodnanskaryba.eu	[17.11.2009]
Obr. 9	Zámek v Protivíně	http://www.risy.cz/index	[17.11.2009]
Obr. 10	Myšenecká slunce	http://www.jiznicechy.org/cz/bg/image.htm	[14.11.2009]
Obr. 11	Tvrz Klokočín	http://www.jiznicechy.org/cz/index.php?path=hrad/klokocin.htm	[14.11.2009]
Obr. 12	Jan Čarek	http://www.municipal.cz/osobnosti/carek.html	[14.11.2009]
Obr. 13	Václav Krška	http://municipal.cz/osobnosti/krska.htm	[17.11.2009]

Kapitola 6.3. Práce v terénu v místním regionu

	Název	Zdroj	Datum
Obr. 1	Turmalínové skvrny	vlastní zdroj	[20.11.2009]
Obr. 2	Pamětní kámen	vlastní zdroj	[20.11.2009]
Obr. 3	Opuštěný vápencový lom	vlastní zdroj	[20.11.2009]
Obr. 4	Písecké hory	http://www.municipal.cz/turistika/piseckehory	[19.11.2009]
Obr. 5	Rozhledna Jarník	http://www.icpisek.cz	[19.11.2009]
Obr. 6	Lom U obrázku	http://www.geology.cz/aplikace/fotoarchiv	[18.11.2009]
Obr. 7	Růženín	http://minerals.webgarden.cz	[19.11.2009]